Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 22, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., pondeljek, 22. aprila (April 22), 1929. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 95

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

UNIVERSITY OF ILL. LIBRARY APR 23

Srednjeveški časi se vračajo v Italijo

Kmetje morajo ostati v svojih vaseh. — Tako ukazuje fašizem.

Curich, Švica (I. I.) — Enkrat je bilo že poročano, da zakon izza leta 1928 daje italijanskim prefektom moč, da podvzamejo korake, ki se jim zde potrebni, za preprečenje preseljevnja ljudstva z dežele v večji mesta. Ampak ta zakon, ki je skozinskoz nazadnjaški in sodi nazaj v mračnjaški srednji vek, se ni izvajal dozdaj. Milanski prefekt je izdal prvi ukaz v smislu tega zakona. To pokazuje, da je fašizem izum največjega nazadnjaška kakršnega morejo izmisliti le največji nazadnjaki, ki si domišljajo, da so kmetje in delavci zaradi tega na svetu, da zanje garajo. Tak zakon pomeni vračanje nazaj v tlakarske čase. To pomeni: Kmet si bil rojen in kmet ostaneš. Rodil si se kot kmečki mezdni suženj in to ostaneš vse svoje žive dni. Sprememba v tvojem življenju nastane le takrat, kadar te posvetna in duhovna fašistovska gospoda potrebuje za "kanonenfuter," da zanjo neslavno in pozabljen umreš na bojnih poljanah.

Kako resno namerava duhovna in posvetna fašistovska gospoda uvesti take razmere v Italiji, pove prvi člen fašistovskega ukaza, ki pravi, da se mora v pet dneh naznaniti policiji vsak, ki je prišel v Milan iskat delo. V teku petnajst dni mora pa policiji dokazati, da je dobil delo. Ako ne izvrši tega, kar mu veleva fašistovski ukaz, bo poslan nazaj, od koder je prišel v mesto. Na ta način bodo zopet poslani nazaj na deželo vsi, ki prvih šest mesecev po prihodu v mesto niso delali in se ne morejo izkazati, da imajo sredstva za prehranitev samega sebe skozi mesec dni. Ukaz dalje prepoveduje podjetnikom uslužbiti vsakega delavca, ki pride z dežele in ki se ne ravna po tem ukazu. Obenem ta ukaz prepoveduje vzeti jih na hrano in stanovanje po nizki ceni. In tako so oni delavci, ki pridejo z dežele, prisiljeni prebivati v brlogih, ki jih nazivljejo človeška bivališča ali pa dovoliti, da jih krčmarji in prenočevalci oderejo do zadnjega ficka. Krasne so razmere pod vlado posvetne in duhovne fašistovske gosposke.

Rebeli eksekutirajo rebele v Mehiki

Američanke strežejo obema strankama na bojišču ob meji.

Mexico City, 20. apr. — "La Prensa" poroča, da je rebelni vodja v Colini ukazal ustreliti 21 mož svoje tolpe, ko je izvedel, da nameravajo dezertirati in se pridružiti federalni armadi. Ustreljeni vstaši so pripadali takozvani katoliški vojski kristeristov.

Tucson, Ariz., 20. apr. — Mehiški vstaši in federalci so se včeraj malo streljali v okolici Mesquita, Sonora, na drugi strani meje. Ko je streljanje ponehalo, je ležalo na polju okrog 25 mrtvih in 50 ranjenih z obeh strani. Ameriške žene iz Tuscona so prostovoljno prestopile mejo in obvezale rane vsem ter jim postregle z vodo.

Operni pevec razsrdil sovjete.

Moskva, 20. apr. — Dimitrij Smirnov, eden najboljših pevcev na sovjetskem opernem odru, je bil aretiran na obtožbo diskoriščanja. Smirnov je zaračunal 1100 rubljev za koncert, ki je trajal pol ure. Sodišče je izjavilo, da je to sto odstotkov preveč in dati je moral denar nazaj.

Hoover zaropotal nad vstaši v senatu

Zahteva kompromis med farmarskimi organizacijami.

Washington, D. C. — Hoover je ponovil svojo grožnjo v nedeljo, ko je naslovil na senatorja McNaryja pismo, v katerem pravi, da nameravana klavzula glede bonusa (bounty, debenture plan) v osnovi farmskega zakona povzročil fiasko zakonodajstva v prid farmarjem. Ta točka pomeni katastrofo za Ameriko, piše predsednik, in če bo sprejeta, bo on zakon takoj vetiral. McNary je predsednik senatnega poljedelskega odseka, ki danes priporoči senatu, da se omenjena klavzula sprejme.

Washington, D. C. — Predsednik Hoover je v petek naslovil na farmarske senatorje in farmarske organizacije oster opomin, da se morajo zediniti glede farmskega zakona. Hoover je indirektno zagrozil, da ne podpiše zakona farmske odpomoči, če se ne bo strinjal s programom republikanske stranke.

Hooverjeve besede so naperjene proti senatorjem in kongresnikom farmarskega bloka, ki so začeli opozicijo proti predlogi farmske odpomoči, katera je bila sestavljena po navodilih Hooverjeve administracije. Nekatere farmarske organizacije — največja med njimi je "National Grange" — podpirajo opozicijo vidéč, da v nameravanem zakonu je malo odpomoči za farmarje.

Anglija zbira najsmrtonosnejše pline

Od vojne je že zapravila šest milijonov dolarjev za eksperimente. Tako se Anglija razorožuje!

London, 20. apr. — Danes se je izvedelo iz zanesljivih virov, da je Velika Britanija potrošila že šest in četrt milijona dolarjev za eksperimentiranje z najhujšimi strupenimi plini za bodočo vojno. Poskušnje in raziskovanje se vrši v Portonu, šest milj od Salisburyja, kjer so veliki vojaški laboratoriji.

Anglija je edina velesila, ki še ni ratificirala ženevskega protokola iz leta 1925 za odpravo strupenih plinov in bakterij kot sredstva vojskovanja. Kakor poročajo, so strokovnjaki v službi angleške vlade v zadnjih petih letih porabili 3167 raznih živali za eksperimente. Brez malega vse te živali — psi, mačke, koze, opice, konji, zajci, morski prašički, podgane, miši itd. — so pocrkale pod učinki strupenih plinov.

Godi se še več. Poskušnje delajo tudi na ljudeh, na prostovoljcih, ki so dobro plačani — večinoma vojakih — zato, da se podvržejo strupenim plinom. Da li je kateri vojak umrl ali ostal pohabljen, ni znano, kajti vsi eksperimenti so strogo tajni.

Na ta način je angleška vlada nagrmadila celo vrsto smrtonosnih plinov, ki vse drugače učinkujejo kot so plini v zadnji vojni.

DENARNI PROMET FARMARSKE ZADRUGE NARAŠČA.

V enem letu je narastel za osemnajst tisoč dolarjev.

Dorchester, Wis. — Denarni promet v letu 1928 v tem mestu, je znašal $110,000. To pomeni, da se je denarni promet te zadruge povečal v enem letu za osemnajst tisoč dolarjev, kar govori, da ima ta zadruga lepo bodočnost pred sabo.

Stavbinski delavci prezirajo godrnjanje

Kampanja za povišanje mezde se nadaljuje kljub ostri protiagitaciji v kapitalističnem tisku.

Washington, D. C. — Stavbinski delavci nadaljujejo s svojo kampanjo za povišanje zaslužka za deset odstotkov, dasiravno se v kapitalističnem tisku vodi strupena protipropaganda, katere vodja je R. Johnson, ravnatelj borze stavbinskih podjetnikov in tovarnarjev. V svoji onemogli jezi kriči, da so stavbinski delavci sovražniki javnih koristi.

Stavbnski delavci izjavljajo, da se ne pogajajo s temi malimi podjetniki, od katerih nobeden ne zaposli 30 delavcev, temveč se pogajajo za povišanje mezde z velikimi podjetniki. Voditelji stavbinskih delavcev izjavljajo, da so stavbinski delavci delali zadnjih osemnajst mesecev povprečno le skozi osem mesecev. Zato zahtevajo, da se mezda od ure poviša na $1.65.

Podjetnik Johnson je v svoji brezmočni jezi lezel k senatorju Smootu, republikancu iz države Utah, ki je skušal zadnjih osem let diktirati delavske smernice v glavnem mestu. Ta je protestiral, da vlada oddaja dela tvrdkam, ki povišujejo delavsko mezdo.

Senator Smoot je iz srca naklonjen nizkim mezdam, toda zdaj so razmere take, da se ne more spuščati v boj. On je tako zaljubljen v carino na sladkor, da rajše pusti druga vprašanja na strani, kot da bi se ne brigal za colnino na sladkor.

Medtem se je pa zbralo dve sto stavbinskih podjetnikov, ki soglasno glasovali proti povišanju mezde zidarjem, parovodnim monterjem, železarskim in drugim stavbinskim delavcem. To obljube, da se bodo bojevali zoper povišanje mezde, pa niso napravili.

Reparacijski poslom ubil delegata

Angleškega finančnika zadela kap, ko se je Nemčija upirala.

Pariz, 20. apr. — Grozeči fiasko reparacijske konference v Parizu je posredno odgovoren za naglo smrt angleškega delegata, lorda Revelstoka, ki je vodil pogajanja v imenu Velike Britanije. Ko so Nemci v četrtek naznanili, da Nemčija nikakor ne more toliko plačati kolikor zahtevajo zavezniki, je bil lord Revelstoke tako razkačen, da ga je naslednjo noč zadela srčna kap. Včeraj zjutraj so ga našli mrtvega v postelji.

Ameriška delegata Owen D. Young in velebankir P. T. Morgan b osta zdaj skušala doseči kompromis med Nemčijo in zavezniki. Ponovna pogajanja se odpro v pondeljek.

STAVBINSKI TEŽAKI SE ORGANIZIRAJO V DENVERJU.

Vpisalo se jih je tri sto v organizacijo.

Denver, Colo. — Stavbinski težaki v tem mestu niso bili organizirani. Posledica te brezbrižnosti je bila ta, da so služili slabo. Prišli so do spoznanja, ako hočejo izboljšati svoje življenske in delavne razmere, da se morajo organizirati. To spoznanje so prenesli v prakso in organizirali so lokalno unijo stavbinskih težakov štev. 340, v katero se je takoj vpisalo 300 stavbinskih težakov. Začetek je dober in znamenja govore, da bodo stavbinski težaki v tem mestu kmalu organizirani sto-odstotno.

Tri osebe utonile.

Elizabeth, N. J., 20. apr. — Tri osebe so včeraj utonile, ko je avto, v katerem so se vozile, na nekem mostu podrl leseno ograjo in padel v vodo.

VESTI Z INDUSTRIJSKEGA POLJA

Zloglasni premogovnik zopet odprt. — Organiziranje delavcev na jugu. — Železostavbinski delavci se vrnili na delo na dveh stavbah. — Ameriški ribiški trust raztegnil svoje krempije na kanadske vode in drugo.

Cherry, Ill. — Tukajšnji premogovnik, v katerem je leta 1909 izgubilo 150 delavcev svoje življenje, se zopet odpre, da pričnov njem s delom. Delati bodo pričeli v ravno tisti galeriji, v kateri je nastala eksplozija. V začetku nastavijo le tucat rudarjev. Stari rudarji izjavljajo, da bo ta poizkus zaradi starih in trhlih opornikov zelo nevaren.

Richmond, Va. — Odborniki Virginijske delavske federacije pričakujejo, da izdelajo načrt za organiziranje novih industrij na delavski konferenci v Tidewaterju. V načrtu za organiziranje so delavci rajonske tovarne v Hopewellu.

Washington, D. C. — Železostavbinski delavci lokalne organizacije železostavbinskih delavrev štev. 5 so se vrnili na delo na dveh vladnih poslopjih. Na stavki je bilo 75 delavrev. Železostavbinsko delo je izročeno tvrdki Jas. H. Elkins Construction Co. Trdka je priznala delavcem petnajst centov mezdnega povišanja na uro.

Montreal, Kanada. — Atlantic Fish kompanija, novo-angleška korporacija, je zadobila kontrolo nad dvema velikima ribiškima kompanijama v Novi Škotiji. — Maritime Fish korporacijo in National Fish kompanijo. V tem izrednem slučaju bo imel vstop ameriškega kapitala politične posledice.

Do te kontrole kanadskih ribiških kompanij so velike pripomogle iznajdbe za hitro zmrzovanje ujetih rib. Ko so iznajditelji tega sistema za zmrzovanje dvakrat demonstrirali novo iznajdbo pred bostonskimi bankirji, ki so ti na to izjavili, da so pri volji zbrati pet milijonov dolarjev kapitala, da se naloži v ribištvu. V prejšnjih časih je bila ribiška industrija zelo nevarna reč glede dobička. Zato so bili bankirji zelo hladni, če so bili vprašani za dovoljenje kredita.

Sacramento, Cal. — V senatu je bila odklonjena predloga, ki je proglašala pogodbo politega kužka izven zakona. Kapitalisti in podjetniški interesi so napeli vse svoje moči, da predloga ni bila sprejeta.

Winnipeg, Man. — Tednik "The Western Producer," glasilo farmarjev, vidi v odposlanju britske misije v Rusijo, da je bil britski prelom diplomatičnih stikov s Sovjetsko Rusijo velika zmota.

Davenport, Ia. — Kdaj stavka ni stavka? Tiskarski podjetniki niso hoteli priznati zahteve pleskarskih delavcev po zvišanju zaslužka za 12 centov in pol na uro. Izjavili so, da so pleskarski delavci na stavki. Unija pleskarskih delavcev pa izjavlja, da je štirinajst pleskarskih podjetnikov podpisalo z delavci pogodbo in da delajo vsi delavci razen štirih.

Uboj med Hrvati v So. Chicagu.

Chicago. — Mihael Vlajsovič je bil v petek aretiran, ko je prejšnji večer zabodel z nožem Stanka Vlajsoviča v njunem stanovanju, 9122 Mackinaw ave., So. Chicago. Stanko, star 29 let, je umrl v bolnišnici. Pijača in prepir.

Tempel pogorel.

English, Ind. — V petek večer je požar uničil tukajšnji Masonic Tempel in delno razdejal zraven stoječe gledališče. Škoda se ceni na sto tisoč dolarjev.

Kanada vrnila strelu Samu gorko klofuto

Aretirala je ameriške prohibičnike in jim zaplenila čoln in orožje.

Toronto, Ont., Kanada, 20. apr. — Kanadski cariniki so snoči vrnili Združenim državam šilo za ognjilo za potopljeno ladjico "I'm Alone." Aretirali so dva ameriška prohibičnika, kapitana Wilbursa in njegovega pomagača, ter ju vrgli v kanadsko ječo, v kateri sta prebila dve uri.

Prohibičnika sta priplula v čolnu na kanadsko stran reke Niagare onostran Buffala. Pristala sta ob bregu in tam čakala na tihotapce, ki so nakladali pijačo v Kanadi. Čim so kanadski cariniki opazili čoln, so takoj izvršili aretacijo in zaplenili čoln s strojnico, puškami, revolverji in strelivom vred. Prohibičnika sta bila kasneje izpuščena, toda vrniti sta se morala na ameriško stran brez čolna. Mogoče jima Kanadčani vrnejo puške.

Nova napetost med Jugoslavijo in Italijo

Vihar v mali ententi proti Romuniji.

Dunaj, 20. apr. — Vesti, ki prihajajo na Dunaj, pokazujejo novo napetost med Italijo in Jugoslavijo in prepir v mali ententi.

V Belgradu so jezni radi protestov v Rimu proti neki propagandi, katero je Mussolini podtaknil Jugoslaviji in glede katere zahteva, da mora prenehati. Mussolini dolži Jugoslavijo, da je organizirala kampanjo za vojno proti Italiji.

Iz Bukarešte so poročali, da je nemški general Hans von Seekt bil zadnje dni gost romunske vlade. To je izzvalo vihar v Belgradu in Pragi. Sedanja romunska kmetska vlada je obdolžena da hoče obnoviti staro zvezo Romunije z Nemčijo. Francija je tudi jezna na romunsko vlado radi tega obiska.

Borba za poredne kontrole v New Yorku

Sodnik nagle odgodil zaslišanje dveh zdravnic.

New York City.—V petek je bilo otvorjeno zaslišanje pred sodiščem dveh zdravnic in treh strežnic, ki so bile zadnji pondeljek aretirane v kliniki porodne kontrole, katero vodi znana Margaret Sanger. Obtoženke so privedle s seboj mogočno zagovorništvo. Cela vrsta prominentnih zdravnikov — med katerimi je tudi dr. Louis I. Harris, bivši zdravstveni komisar v New Yorku — sociologov in humanitarcev se je ponudila za pričanje v prid kontrole porodov.

Da je zanimanje za to afero veliko, je pokazala 500 oseb broječa množica, ki je navalila v sodno dvorano. Med poslušalci je bilo veliko število duhovnov, največ pa žensk.

Detektivka Anna K. McNamara je prva povedala, kako je dobila evidenco, na podlagi katere se je potem izvršila aretacija. Šla je v kliniko pod pretvezo, da je navadna delavka, ki ima že tri otroke in ne mara več drugih. Doktorica v kliniki, ki jo je izpraševala, ji je potem dala kontraceptivo z navodilom, kako se rabi. Detektivka je predložila kontraceptivo kot dokaz.

Odvetnik obtoženk je nato vprašal detektivko, če ji je znano, da zdravnik ali zdravnica lahko postreže ženski s kontraceptivo, če uvidi, da je zdravje v nevarnosti. Tedaj je sodnik naznanil, da je zaslišanje odgodeno do prihodnje srede.

PROFITARJI SO SE POKAVSALI RADI GROŠEV

Morala in zdravje sta le klobuk za pokrivanje pravega vzroka tega boja.

Washington, D. C. — Bili so časi, ko so s prstom kazali na človeka, ki je pušil cigarete. Od svetovne vojne se je pa to tako izpremenilo, da celo mladi fantje in dekleta pušijo cigarete. Stvár se je tako daleč razvila, da je narodni odbor za zaščito živežnih produktov se obrnil na radio-komisijo in priporočil, da se ukine 38 radio-postaj, ker se s pomočjo radia priporoča pušenje cigaret. Protest se ni izvršil v imenu cerkev, češ, da je pušenje cigaret nemoralno, ravno tako ne v imenu atletov in zdravnikov, češ, da je pušenje cigaret zdravju škodljivo, da slabi telo, da zaostaja v rasti in je bolj prilagodeno za razne bolezni.

Ta protest je rodil stari ekonomski determinizem, ki se skriva pod pokrivalom Narodnega odbora za zaščito živežnih produktov. V tem odboru so organizirani izdelovalci bonbončkov in drugi tovarnarji, ki izdelujejo sladčice, mehke in sladke pijače iz raznega sadja. Ti menijo, ako mladi fantje in dekleta pušijo cigarete, tedaj toliko manj izdajo za bonbončke, sladčice in razne sladke in mehke pijače. V taj svoji domišljiji apelirajo na Strie Sama kot varuha mladine, da prepove navade, ki postanejo železna srajca.

Ta organizacija dostavlja prebrisano v svoji peticiji, da naj se zaslišijo dobro poznane osebe, ako se tako oglašanje cigaret vrši za denar ali iz drugih vzrokov.

Poleg tega so navedene razne organizacije, zdravniške, cerkvene, atletične in druge, ki protestirajo proti pušenju cigaret. Dobili smo prohibicijo proti uživanju opojnih pijač pod plaščem morale in ljudskega zdravja. Zdaj se dela za prohibicijo proti pušenju cigaret. To pokazuje, kam se pride, ako zakonodajci poslušajo fanatike. Ko je bila svetovna vojna, so vsi listi križem hvalili, kako cigarete olajšajo trpljenje ranjenih vojakov v bolnišnicah in strelskih jarkih. Takrat je bilo treba propagande za profit. Vojna je že končala pred več kot deset leti in zdaj se proglaša pušenje cigaret za zdravju škodljivo in nemoralno, ker tako zahtevajo interesi profitalačnih kapitalistov. In v to propagando so zopet vpreženi zdravniki, cerkve in atletična združenja. Tak je kapitalističen svet. Kadar gre za groš, takrat profitarjem dobro služita ljudsko zdravje in morala. Nobeden teh organiziranih profitarjev se pa še ni izrazil, da je izkoriščanje šoloobveznih otrok največja nemoralnost na svetu.

Kanibalizem na Kitajskem.

Peking, 20. apr. — Ameriški misijonarji poročajo, da je v kitajski provinci Kansu ob meji Tibeta velika lakota. Milijone ljudi strada in tisoči umirajo dnevno. Pojavljajo se slučaji kanibalstva. Starši ubijajo in jedo svoje otroke. Ljudje se ne upajo iz hiše v strahu, da bodo napadeni in pojedeni.

Baldwin Locomotive Co. podpisala pakt s sovjeti.

Berlin, 20. apr. — Tukajšnje sovjetsko poslaništvo poroča, da je sovjetska vlada podpisala pogodbo z Baldwin Locomotive Co. v Združenih državah za nakup lokomotiv in železniške opreme. Ameriška kompanija bo dala sovjetom ugoden kredit in pošlje svoje strokovnjake v Rusijo.

Ameriški zdravniki imajo dober zaslužek

Anketa je pokazala, da zasluži povprečno $5806 letno.

New York City. — Anketa, katero je pred kratkim vodil list "Medical Economics," je odkrila, da povprečen letni zaslužek zdravnika v Združenih državah znaša $5806. Zdravniki v mestih in na deželi so dobro reprezentirani v podatkih slonečih na odgovorih v kvestionarju, ki je bil razposlan po vsej deželi. Anketa je tudi pokazala, da zdravniki v velemestih zaslužijo povprečno $3900 več v letu kot njihovi tovariši v malih mestih in na deželi.

Doktor na deželi zasluži povprečno $3284 letno. To je najnižja vsota v lestvici. V mestih, ki štejejo do 5000 prebivalcev, znaša povprečni zaslužek $4800; v mestim z 20,000 prebivalci $6369; v mestih s 50,000 prebivalci $7022 in v velemestih $7125.

Vsak zdravnik prihrani povprečno $2000 letno. Več kot 70 odstotkov ameriških zdravnikov poseduje lastno rezidenco in samo 22 odstotkov doktorjev ordinira na domu.

Med onimi zdravniki, ki zaslužijo manj kot $5000 letno, je večina takih, ki prakticirajo splošno medicino. Zaslužek špecialistov zelo naraša in gotov odstotek špecialistov zasluži letno $10,000 do $15,000.

(To poročilo je interesantno z ozirom na sedanjo situacijo v Chicagu, ko je organizacija zdravnikov v boju z brezplačnimi klinikami iz razloga, da jim te kliniko odjedajo zaslužek.)

Reakcija na krmilu v Pennsylvaniji

Zakonodajci v legislaturi so delali po željah premogarskih baronov in drugih magnatov.

Philadelphia, Pa. — Predsednik organizacije tekstilnih delavcev William Kelly je karakteriziral zasedanje pennsylvanske legislature, ki je bilo te dni končano, kot eno najbolj reakcijonarnih v zgodovini države. Zakonodajci so storili vse, kar jim je bilo ukazano, da se spolnijo želje denarnih mogotcev, ki kontrolirajo industrije v državi.

Za organizirano delavstvo se ni storilo ničesar, dasiravno je bilo predloženih par predlog za koristi delavstva, ki pa so naletela na gluha ušesa v legislaturi. V tem ima največ zaslug državna organizacija industrijcev in Mellonova finančna skupina.

Edino izjemo tvori predloga glede premogovne in železarske policije, ki pa je navsezadnje le kompromis in ne bo bistveno predrugačil situacije. Pred zaključkom legislature je bila predložena misterijozna predloga, katere namen je uvesti cenzuro za delavske časopise. Predloga je bila sponsirana od organizacije skavtov, jasno pa je, da so za njo stali lobisti korporacij. Predsednik državne delavske federacije in drugi uradniki opozarjajo na nevarnost, ki lahko nastane za delavsko časopisje, ako bi bila predloga sprejeta, in pozivajo organizacije, da nastopijo odločno proti nji.

PEKOVSKI DELAVCI IZBOLJŠALI MEZDO V RENU.

Izboljšanje se je doseglo brez stavke.

Reno, Nev. — Izboljšanja za delavce se dosežejo tudi brez stavke, ako so delavci dobro organizirani in znajo nastopiti taktično. Tukajšnja lokalna organizacije pekovskih delavcev št. 161 je dosegla za svoje člane povišanje zaslužka za dva dolarja na teden.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicaga) $6.00 na leto, $3.00 za pol leta; Chicago in Cicero $7.50 na leto, $3.75 za pol leta, in za inozemstvo $9.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year; Chicago $7.50, and foreign countries $9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju n. pr. (March 31-1923) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

KAKO MELJEJO VELEKAPITALISTIČNI MLINI.

General Electric korporacija je glavna postojanka elektrarnarskega trusta na zapadni polovici zemeljskega obla. Ta mogočna korporacija ne prizna delavske strokovne organizacije. Porazila jih je v letih 1918 in 1920. Od tistega časa je priznana odprta delavnica. Korporacija je v letu 1922 poskusila ustanoviti kompanijsko unijo. Predložila je to vprašanje delavcem v podjetju na splošno glasovanje. Delavci so glasovali proti načrtu in kompanijska unija se ni ustanovila. Novi ravnatelj tega podjetja v Schenectadyju, mr. Eveleth, je v letu 1924 ustanovil "tovarniški svet." Ta svet sestoji iz približno 130 članov, ki so bili "izvoljeni" v delavnicah ogromnega podjetja. Ta svet ima razpravljati o zadevah, ki interesirajo obe strani: delavsko in podjetniško, toda njegova moč ne sega prek prijateljskega izražanja in svetovanja. Ta tovarniški svet je kompanijska unija pod drugim imenom, pa nič drugega.

V tem podjetju je bila delavska strokovna organizacija prava trdnjava. A danes je nič. Delavskih strokovnih organizacij ni več, pogazila jih je gospodarska in politična moč velike in mogočne korporacije. Od teh močnih delavskih strokovnih organizacij je ostal "tovarniški svet," ki je navadna kompanijska unija pod drugim imenom.

Dokler ni minila svetovna vojna, je bilo to mesto trdnjava delavske strokovne organizacije. Strokovno organizirani niso bili delavci le pri General Electric kompaniji, ampak tudi v drugih podjetjih. Delavci v tem mestu so bili tudi dobro politično organizirani. Skozi več let je bila socialistična stranka najmočnejša. Imela je takorekoč skoraj kontrolo. In danes? Danes sta delavska strokovna organizacija in socialistična stranka v tem mestu skoraj mrtvi. Delavske strokovne organizacije so tvorile jedro socialistične stranke. Bile so podlaga, na kateri se je razvilo močno politično gibanje delavstva v tem mestu. Delavske strokovne organizacije so bile poražene, ni jih več, in socialistična stranka postoji v tem mestu le še po imenu.

Vsa podjetja General Electric kompanije zunaj podjetja v Schenectadyju so bila neunijska še pred vojno. Z drugimi besedami to pomeni, da niso trpela strokovno organiziranih delavcev in niso priznala delavskih strokovnih organizacij. Položaj je bil tak, da so ravnatelji lahko v letu 1918 izvedli udarec po delavski strokovni organizaciji v Schenectadyju, da poizkusi za organiziranje delavcev v podjetjih v Erieju, Lynnu, Pittsfieldu in Fort Waynu niso mogli imeti uspeha, ko se je skušala ustanoviti federacija delavcev v podjetjih, ki so bila raztresena po teh mestih. Takrat je v podjetju v Schenectadyju delalo 22,000 delavcev. Kompanija je delala po dobro premišljenem načrtu. Pričela je nastopati proti strokovno organiziranim delavcem v Erieju. To je bilo v mesecu decembru. Izbruhnila je stavka iz simpatije, dasiravno so voditelji strokovno organiziranih kovinskih delavcev svetovali, naj apelirajo na vojni odbor. Delavci so apelirali že potem, ko so zastavkali. Vojni delavski odbor je bil po svojih pravilih prisiljen odkloniti vsak posel s stavko. To je podalo kompaniji priliko, da je lahko naslikala delavske strokovne organizacije kot nemirneže in nepokojneže, ki povzročajo in delajo nemir in nepokoj. Med tem časom je pa kompanija napolnila svoja podjetja z delavskimi vohuni, da je vedela za vsako potezo delavskih strokovnih organizacij, še preden je bila zamišljena v organizaciji. Kajti delavski ovaduhi so delovali tudi aktivno v delavskih strokovnih organizacijah. Predlagali so najbolj radikalne stvari, da jih je delavstvo pričelo smatrati za odkrite voditelje delavstva in ni opazilo, da je nasedlo ljudem, ki opravljajo Judeževo delo. Temu se je pridružila še ustanovitev kompanijske unije in tako je prišel občuten poraz za organizacijo železolivarjev v letu 1922, podjetje v Schenectadyju je pa bilo tako nabasano s tiholazci, lizuni in vohuni, da je kompanija bila kmalu na vrhu in je ukazovala delavcem, kaj naj store in kaj opuste.

Glavna napaka je bila storjena, ker se ni takoj v začetku pričela snovati federacija delavcev, zaposljenih v podjetjih General Electric kompanije. Ako bi se to izvršilo, bi kompaniji ne bilo mogoče delavcev enega podjetja izigravati proti delavcem v drugem podjetju. Tudi v vojnem času je bil še čas za ustanovitev federacije, čeprav že malo kasno. Tudi ta prilika se je pregledala.

Ker ni bila podlaga pravilna za strokovno organizacijo, je padla, z njo vred pa še politična delavska organizacija, katera je bila hrbtenica strokovne organizacije. To naj bo šola za prihodnjost. Graditi je treba pričeti od zdolaj gor, ne pa od zgoraj dol in kapitalistom ne bo igrača razbijati delavskih strokovnih organizacij, kapitalističnim mlinom pa ne bo mogoče mleti in drobiti delavskih organizacij, ker bo oreh pretrd zanje.

GLASOVI IZ NASELBIN

Koncert pevskega društva.

Farrell, Pa.—Koncert pevskega društva "Zvon" iz Clevelanda je uspel povoljno. Vse priprave od strani delničarjev našega Doma so se izvršile v najlepšem redu. Vsem materam in dekletom se najlepše zahvaljujem za darove, posebno za potice in lepe domače "paje."

Pevsko društvo "Zvon" je bilo tukaj o pravem času. Člani so si ogledali naše mestece na hribčku. Udeležba je bila povoljna. Prišlo je vse, staro in mlado, saj takega ni pri nas vsaki dan. Društvo "Zvon" je pričelo s programom okrog 8:30. Prva pesem je bila "Slovenec, Srb, Hrvat." Bila je navdušeno pozdravljena, kakor vse ostale točke, najboljše so se pa menda obnesla dekleta, to je ženski zbor, ki je pel pesem "Kaj ne bila bi vesela." Ploskanja ni bilo ne kraja ne konca, tako da so jo morale ponoviti. Duet in kvartet sta bila tudi dobro izvajana.

Angleška pesem "Whispering Hope" je vzbudila aplavz med tukajšnjo mladino. Društvo "Zvon" je bilo vseskozi kos svoji nalogi. Fantje so se pokazali, da so res od fare. Z več mojimi prijatelji sem se zopet sešel, ko se že nismo videli več let. In ti so danes "Zvonovci." Hvala lepa za poset. Kadar bomo želeli slišati vašo pesem, vas zopet pokličemo. Pri nas je težko prijateljem postreči. Mi Slovenci smo pripravljeni postreči s kako močno pijačo, ali žalibože, tukaj je jako trda. Zagrizenci pazijo na vse načine, kje bi zasačili kaj "močnega." Naš sodnik se je že poslužil Jonesove postave, zato se bojimo. Upam, da nam ne boste zamerili.

Hvala rojaku A. Kikelu iz Youngstowna za prijazen govor. Rojakom iz Warrena in Girarda, O., izrekamo najlepšo hvalo, tako tudi rojakom iz Sharona in Bessemerja. Prihodnja zabava se vrši dne 27. aprila. Prirede jo kegljalci slovenske lige Bowlers of the Slovene League. S tem bo zaključena letošnja sezona.

Frank Kramar.

Uspešen koncert.

Canonsburg, Pa. — Dne 14. aprila smo se peljali z avtom iz Strabana na Collinsburg, Pa., na Šubljev koncert. Seveda Šubelj je bil tudi z nami. Šli smo v Pittsburgh, Pa., na Union postajo. Tam smo počakali vlak, s katerim se je pripeljala gospodična Albina Ahčičeva iz Clevelanda, Ohio, ki spremlja Šublja na klavir.

Peljali smo se skozi W. Newton v Collinsburg, Pa. Vožnja je bila krasna, vse je šlo po sreči, samo naš Jose se je zmeraj pritoževal: "Oh, kako sem žejen!" Njegov kolega Žovi je imel zabavo ž njim, a Viki se je pa pametno držal. Pripeljali smo se v Collinsburg, Pa. Tam nas je že čakal R. Kreč. Ustavili smo se pri Resniku in se malo okrepčali, Jose se je zaletel k vodnjaku, da si je žejo ugasil.

Potem v dvorano, na zeleni griček. Vse je komaj pričakovalo ure, da nastopi naš solist Šubelj.

Koncert je pričel ob 3. popoldne. Občinstvo je bilo točno ob uri v dvorani, ki je bila napolnjena. Predstavil ga je Joseph Zorko. Šubelj je pel navdušeno, občinstvo je bilo skoro zamaknjeno, ko je pel "Kje je moj mili dom." Vse je bilo tiho, nato je sledil aplavz, ki se je ponavljal pri vsaki točki skozi ves program.

Ob koncu programa je občinstvo kar sedelo. Aplavz za aplavzom. Niso pustili Šublja z odra. Pel je še štiri pesmi za nameček in poljube vsipal avdijenci. Vsak, ki je bil navzoč, se čuti zadovoljnega. Koncert nam ne bo šel iz spomina.

Iskrena hvala R. Kreču za njegovo postrežbo in družini Resnik za uljudnost!

John Troha.

Čudne razmere.

Detroit, Mich. — V Detroitu smo čudni ljudje, posebno nekateri, ki so se priselili iz Calumeta pred nekaj leti. Tam so garali in kopali bakreno rudo v jamah, da jim je znoj raz upadenih lic curjal. Če dalje manj se je zaslužilo v jamah. Težak je bil obstanek, težko je bilo prehranjevati družino. Med našimi rojaki se tisti verski fanatizem ni izpremenil, vedno so še imeli upanje in vero, da dobijo gaspuda in mu postavijo veliko cerkev in farovž, in mu še poskrbijo mlado kuharico za bolj udobno življenje. In potem ko bo vse to v Calumetu, potem se bo boljše zaslužilo. Gospod bodo posredovali med magnati in delavci za boljše plače in potem — mirna Bosna.

Ali žalibože, vse te domišljije in računi so se izjalovili leta 1911. Calumetskim rudarjem ni bilo več mogoče prenašati mizerije in čedalje večje pomanjkanje za obstanek. Nastal je štrajk in boj za priznanje unije in zboljšanje plač. Magnatje in lastniki rudnikov so se uprli in niso hoteli priznati unijo in ne zboljšati plač. Poslužili so se različnih provokacij, samo da razbijejo delavsko solidarnost. Dobili so različne pobojnike in konstablerje, deputije. Gaspud duhoven Klopčič je tudi nosil zvezdo postaye.

Calumetčani v Detroitu, ali ste že pozabili tega gaspuda? Vi ste mu postavili cerkev in lep farovž. Tiste vaše težke žuljeve dolarje ste dali na njega. Ko ste vi njega potrebovali, vam je hrbet obrnil. In tista ogromna cerkev v Calumetu je danes mrtva za vas. Ves tisti vaš težko zasluženi denar je vaša zguba.

Spominjajte se tistih 72 nedolžnih otrok, ki so bili pohojeni in umorjeni na tisti nesrečni božični večer. To se je vse zgodilo v boju za zboljšanje vašega življenja. Izgubili ste denar, izgubili ste vaše imetje. Šli ste iz Calumeta, danes se nahajate v Detroitu. Zopet zidate hišo in cerkve in zopet kličete tistega vašega dobrega gaspuda Klopčiča iz Calumeta, da naj pride dne 28. aprila vam zastavo žegnat. Lepa stvar se godi okoli nas! Tu imate duhovna Ambrožiča in Klopčiča, ki je pomagal vaš štrajk razbiti, ga kličete sem v Detroit. Ne vem ali ni Ambrožič zmožen tega dela? Svetujem vam, da nikar ne vabite društev, ki spadajo k SNPJ, na vaše prireditve. Člani SNPJ mrzijo stavkokaze. Prišel bo čas, da boste spregledali in popravili vaše zmote.

Upazovalec.

O znižanju mezde.

Breezy Hill, Kans. — Tukajšnje delavske razmere? Pravim, da so slabe. Nekateri delajo polovico časa, drugi nič, tako da sedaj pač lahko premišljujejo, posebno domačini, ki so se tako navduševali za znižanje mezde, o tem in onem.

Nekateri so namreč bili mnenja, da znižanje mezde mora priti, potem da bomo šele dobro delali. Niso premislili, da premoga se ne bo več pokurilo, če ga mi produciramo po 25c za tono, ali po $5 tono. Obžalovanja vredni so taki ljudje. Posebno pa še tisti, ki so na vsak način hoteli zastonj delati.

Fran Sikole.

"Zgodovinska dogodba."

Willard, Wis. — Nedavno tega sem čitala v "A. S." o zgodovinski dogodbi," ki se je završila pred 300 leti v Kršakem in Leskovcu, Jugoslavija. Ker je to moj rojstni kraj, naj še le dodam k temu, kar se je tam zgodilo nekako pred 32 leti v župnišču slavne cerkve v Leskovcu.

Leskovec je dekanija in takrat je tam dekanoval Jurij Štrbenc, rodom iz Bele Krajine. Pri njem sem jaz opravila prvo sv. obhajilo, rajni česar mi je bil osebno dobro znan. Dekan je imel kuharico, po imenu Ančko, kateri je bil dekan baje stric. Kar naenkrat je prišlo sodniji nekaj na uho in prišla je iz Kršega komisija v župnišče in aretirali so dekana in Ančko, zraven pa tudi cerkovnika, katerega ime mi je dobro znano, pa naj bo zaenkrat zamolčano.

Kaj je komisija našla? Hm, ljudje so pripovedovali, da so našli pod zvonikom farne cerkve Matere božje zakopana dva novorojenčka, ki sta bila umorjena in natihem pokopana na omenjenem prostoru. Zakopal ju je cerkovnik in za to pošteno delo je dobil 4 leta ječe. Tudi Ančka je bila zaprta. Koliko, tega ne vem, ker sem bila takrat stara šele 14 let in mi ni vse ostalo v glavi. Ali dekan pa je dobil za kazen, da so mu odvzeli dekanstvo, ostal pa je še nadalje v Leskovcu kot navadni župnik, za dekana pa je bil na njegovo mesto imenovan župnik iz Št. Jerneja na Dolenjskem.

Od takrat naprej je Jurij živel kot župnik v Leskovcu še nekako dve ali tri leta, nakar je preminul. Udeležila sem se njegovega pogreba. Ančka mu je stregla na smrtni postelji, ker jo je poklical k sebi in ji je zapustil ves denar, kar ga je Jurij imel v gotovini.

Še se spominjam, kako so se stare ženice pogovarjale in šepetale: "Oh, kako je to velik greh, da gospoda tako obrekujejo." Jaz sem si pa le mislila, čeprav še kot otrok 14 let: "Zakaj so pa otroke morili, saj tako pripovedujejo?"

No, pa se včasih kdo v "A. S." čudi, če se kje kakšna štorklja nepravilno oglasi! Želim, da bi to čital, in sem obenem radovedna, če se bo kaj čudil ali ne. Rojaki, ki ste doma iz fare Leskovec ali iz Krškega in ste bili tam v tistih letih kot jaz, sa še lahko prav dobro spominjate te zgodbe. Bi me veselilo, ako bi kateri izmed njih še bolj natanko stvar opisal, to je, da katerega leta se je to zgodilo.

Mrs. A. C. Z.

Prvomajske misli.

Yukon, Pa. — Cenjeni sotrpini! Prvi majnik se približuje, praznik zavednega delavstva. To je praznik rojstva Internacionale. Prvomajski praznik bomo vsi zavedni delavci praznovali. Prvomajski praznik se je rodil v Parizu na Francoskem pred 40 leti. Ta praznik je simbol vstajenja zavednega delavstva; je napoved boja zatiralcem trpinov, cesarjem in kraljem in papežu v Rimu. Zakaj? Ker delavci politično organizirani, ki jim pravimo socialisti, niso zadovoljni s sedanjim krivičnim kapitalističnim družabnim redom.

Zato pa bomo zavedni delavci demonstrativno protestirali proti sedanjemu sistemu, ki je krivičen. Praznik prvi maj je še posebno poznan in slavljen v evropskih deželah — v Nemčiji, na Angleškem in drugod.

Na Yukonu ne bo posebnih slavnosti, ker znani Mr. Papagaj mi je dejal, da s socialisti itak ni nič. Naj ostane tako kot premogokopne družbe hočejo. Saj si ne moremo pomagati. (Tepci, tepci!)

Pozdravljen Prvi maj!

Joseph Robich.

"Lumpacius Vagabundus."

Chicago, Ill. — Dramski zbor "Nada" uprizori v nedeljo 28. aprila v dvorani ČSPS, 1126 W. 18th street, šaljivo predstavo z imenom "Lumpacius Vagabundus" ali "Trije poredneži."

Vstopnice v predprodaji 75c, pri blagajni $1. Pričetek igre točno ob 3. popoldne. Po predstavi ples in prosta zabava do polnoči. — Igra "Lumpacius Vagabundus" je zanimiva šaloigra ter bo dala mnogo užitka.

Ivan Jurinič, tajnik.

Ivan Molek:

OPAZOVANJA

Socialni padarji.

Cikaškim šolskim oblastnikom in profesorjem se je malo posvetilo v glavi, da so razmere močnejše kakor posamezni ljudje. Ko so odkrili, da je srednješolska in višješolska mladina — 70 odstotkov fantov in 50 do 60 odstotkov deklic — udana alkoholnim pijačam in seksualnostim, so najprvo padli po starših, češ, da so oni krivi. Končno so se streznili in začeli stikati okoli sebe. To je malo pomagalo.

Gospodje zdaj pravijo, da mladina ni kriva in tudi starši ne morejo biti za vse odgovorni. Dognali so, da za popivanje med šolsko mladino je odgovorna prohibicija, ki je naredila iz vsake druge hiše distilerijo, pivovarno in likersko tovarno. Glede "seksualnega zla" je pa dobro povedal profesor Samuel Stevens z Northwestern univerze. Izjavil je sledeče:

"Nove ekonomske razmere, ki so dvignile zaslužek in prinesle avtomobil ter dale ženskemu spolu večjo socialno prostost, so povzročile socialno in moralno nestabilnost."

To je zelo blizu resnici. Če bi gospodje ostali pri tej konstataciji, bi jim človek dal nekoliko respekta, toda gospodje so hitro predpisali svoje zdravilo za "skuriranje" teh razmer. In zdravilo? Ves respekt je šel po vodi. Če bi rekli: "Zdravila ne poznamo" — bi bili popolnoma respektirani, tako pa so pokazali, da so "jackassi."

Zdravilo šolskih direktorjev in profesorjev je sledeče: Al naj gre pijača ali prohibicija prvo ali drugo. To je eno. Drugo: Dom je treba reformirati. Pri tem delu morata pomagat šola in cerkev.

Človek se mora smejati. Ka ko naj gre pijača, če ostane pro hibicija? In kako naj šola i cerkev reformirata dom, to j družinsko življenje, ko pa sam priznavajo, da so tukaj nove e konomske razmere, ki oblikuje jo dom in vse?

Sami pravijo, da so nove raz mere prinesle avtomobil, ki slu ži mladini obeh spolov za izpre vozne partije. Kaka reforma j tu mogoča? Dalje sami pravijo da ženstvo vsled novih razme uživa večjo socialno svobodo Kako bodo to reformirali?

Nihče ni tako neumen, da bi svetoval, naj se avtomobil od pravi, ali da se očetu in mate zniža plača, da ne bosta mogl kupiti avta; to bi bilo 'zu dumm (kakor pravi po koroško bri Trunk) tudi za navadne idiote kam še za profesorje. Nihče tudi tako bedast, da bi priporo čal, da se mora ženski spol vrn ti v staro izoliranost in odvi nost.

Kljub temu se mora dom r formirati! Ali z golimi pridig mi? S temi že operirajo in ko liko pomagajo?

To je zabava, ko jih gleda kako se zvijajo v dilemi, iz kat re ne morejo nikamor.

Cankarjeva družba—knjižna matica slovenskih delavcev

(Izvirno.)

Slovenski delavec je še malo bogat s svojimi knjigami, s knjigami, ki bi bile pisane zanj in njegov razred. Knjiga pa je velike važnosti. Klerikalni krogi se zavedajo tega, pa so pred desetletji ustanovili svoje Mohorjevo družbo, ki že dolgo vrsto let izdaja vsako leto za mal znesek po štiri knjige, ki gredo po mnogih domovih in vzgajajo ljudi v klerikalizem. Demokratje so spoznali, koliko premore taka knjižna matica, pa so osnovali pred tremi leti Vodnikovo družbo, ki prav tako za vsakoletem majhen znesek izda štiri knjige za svoje člane.

Delavski razred Slovencev, socialistična množica pa je bila doslej brez kake organizirane knjižne založbe, to je založbe, ki nabira člane in zanje tiska knjige. Taka založba ne tiska knjig, s katerimi šele pozneje išče odjemalcev, marveč najprej nabere člane-odjemalce njenih knjig in šele potem tiska in izda knjige. Tako je njen smoter, spraviti knjige med ljudi, zasiguran. Take družbe pa slovenski proletarijat še ni imel. Letos pa je kulturna organizacija "Svoboda" pokrenila to misel, ki jo zdaj skupno s Strokovno komisijo polagoma uresničuje. Sklenilo se je osnovati družbo z imenom "Cankarjeva družba," kot v spomin tvorcu "Hlapca Jerneja," ki je ena naših prvih knjig. Dne 1. marca se je vršil ustanovni zbor in izvoljen odbor, ki ga tvorijo: Vuk Iva, predsednik, Ošlak Josip, I. podpredsednik, Mlinar Ivan, gospodar, Rakovčeva Kristina, Tine Korimšek (Trbovlje), Kuhar Lovro (Guštanj) in Kobler France, odborniki; predsednik nadzorstva dr. Jelenc; člana nadzorstva: Tone Seliškar in Cvetko Kristan.

Članarina znaša 20 dinarjev, za kar bo prejel član družbe 4 knjige: Delavski koledar, dva romana in eno znanstveno. Ustanovnina znaša za privatnike 500 Din, za društva 1000. Ob tej priliki je izdala Cankarjeva družba manifest, ki pravi med drugim:

"Deset let je že preteklo, odkar je umrl Ivan Cankar, najčistejši kulturni bojevnik ponižanih in razžaljenih. Slovenska oficijelna javnost je šla precej površno mimo tega jubileja. Toda Ivan Cankar živi kljub temu v svojem delu naprej in tisti, ki ga čutijo in imajo voljo, da ga prav spoznavajo, vedo ceniti vse, kar je ustvaril. S ponosom zapišemo, da prav slovenski delavec brani njegovo delo pred vsemi tistimi, ki ga hočejo lepo vezanega spraviti v salonske knjižnice, da zapraši tam, da bi ne čutili več biča, s katerim je bičal po vseh, ki so izprijeno seme mal ga naroda.

Ob desetnici njegove smrti se zbrali v Ljubljani delega "Svobode" in Strokovne komi je ter drugih delavskih organiz cij, da sklenejo nove načrte bodočnost. Iz njih srede, iz pr letarskega srca je vzklila žel ustanoviti družbo, ki bo izdaja **delavcu delavske knjige,** v kat rih bo začrtana podoba proleta ca, njegovo težko življenje borba za boljšo bodočnost. bo v kratko odmerjenem pr stem času imel vsaj enega, sic skromnega, a dobrega prijatelj knjigo. Kako bi mogel slovens delavec ob tem načrtu pozab na Ivana Cankarja, **ustvaritel prve slovenske proletarske kn** ge o pravico iskajočem hlap Jerneju? . . . Ustanovil je Ca karjevo družbo — to se pra **knjižnico hlapca Jerneja** po vs vaseh in revirjih, tovarnah rudnikih, po bednih kočah s venske zemlje in preko mej t do Westfalije, Francoske, Ita janske, preko oceana do Ame ke, povsod, kjer dela, trpi in bori slovenski delavec, naj vs kogar pogumno vzdrami h ku turnemu delu beseda Ivana Ca karja, zapisana v Beli krizant mi:

"Prijatelj, globlje poglej! A ne vidiš, odkod te nove sil Življenje se drami v nižavah, so spale. Oči se odpirajo, iščejo moči, roke se iztegajo, iščejo jev. Kaj za to, če prihaja pom v viharju in povodnji. Iz črne naplavine bo vzklila buj rast! Njih misel je bila prav ne bele krizanteme na ogolj frak — rdeč nagelj na kamiž lo . . ."

Ali ni to večno beseda zave nega slovenskega proletarca, misli sredi težkega dela za vsa danji kruh še na rdeči nagelj kamižoli — na kulturo, na d lavsko lepo knjigo?

Zato pa ti, ki omahuješ v ži ljenski borbi, ki pozabljaš na in na svoje sodruge, ki poln d mov sprejemaš vsake nove n črte zavednih delavcev, dvig sklonjeni, obupani tilnik, ozri na grob sredi ljubljanskega lja, prisluhni utripom svoje srca in slišal boš glas, ki je m nejši kot grob, močnejši smrt in dvom:

"Trdna je moja vera, da poči zarja tistega dne, ko n kultura ne bo več krizantema romakova, temveč bogastvo gatega. Že slutim zarjo tist dne, sluti jo vse moje najglo in najčistejše hrepenenje. ne hrepenenje samo! Moje je slutaja zarje, vsaka moja seda in vse moje življenje. slišim dleto, ki kleše gran temelj novi zgradbi . . ."

(Dalje na 3. strani.)

Vesti iz Jugoslavije

NAČRTI NOVIH ZAKONOV IN UKAZI.

(Izvirno.)

Beograd, 13. marca 1929.

Zadnje dni so posamezni ministri kočali več zakonskih osnutkov, ki so jih izročili predsedniku vlade, da jih da v pregled vrhovnemu zakonodajnemu odboru, nakar bodo sprejeti in potrjeni s kraljeve strani.

Tako je minister javnih del dogotovil osnutek **zakona o cestah in zakona o vzdrževanju in graditvi cest.** Oba tadva zakona sta medsebojno v organični zvezi in tvorita prav za prav zakonsko celoto.

Zakon o vzdrževanju cest predvideva osnovanje posebnega fonda pri državni Hipotekarni banki. V ta fond bi se vplačevali vsi zneski in doklade ter davki, določeni za vzdrževanje cest. S fondom bi razpolagal minister javnih del in sicer tako, da bi se uporabljalo 40% za vzdrževanje državnih, ostalih 60% pa za vzdrževanje samoupravnih in nedržavnih cest. Dotacija tega fonda bi se vršila na ta način, da bi se stekalo v ta fond 50% trošarine na bencin. Razen tega bi se uvedel za vso državo enoten cestni davek, ki bi znašal po projektu zakona tako-le: luksuzni in tovorni avtomobili do 20 konjskih sil 2000 Din letno, 20-40 konjskih sil 3000 Din na leto, motorna kolesa 500 Din letni itd. Zakona sta sestavljena in predana ministrskemu predsedniku generalu Živkoviču, da jih izroči v pretres vrhovnemu zakonodajnemu svetu.

Minister za kmetijstvo in vode pa je sestavil načrt zakona o vinu, **vinski zakon,** ki ga je včeraj izročil predsedniku vlade. Minister dr. Frangeš pravil v motivaciji tega zakonskega predloga, ča je treba po uveljavljenju zakona o obnovi in pospeševanju vinogradov uveljaviti, tudi zakon, ki ureja prodajo in produkcijo vina ali drugih produktov iz grozdja. Zakonski načrt je bil izdelan po zgledu sličnih zakonov v drugih evropskih deželah, tako v Italiji in Franciji, ki sta obe vinorodni državi ter na podlagi zakona iz 1908., ki velja za Hrvatsko in Slavonijo. V zakonskem načrtu se določajo stroge kazni za proizvajanje vina na umeten način, zlasti z dodajanjem vode, alkohola in medikamentov. Glavna tendenca načrta novega vinskega zakona obstoja v tem, da se čimbolj izboljša kakovost naših vin, ki imajo za to vse pogoje. Naše vinogradništvo bi se mnogo bolje razvilo, če bi bila ta produkcija dobro organizirana in bi kot taka dobila naša vina tudi svoj zasluženi sloves po svetu.

Ljubljanske univerze prorektor dr. Lukman je dospel predvčerajšnjim v Beograd, včeraj pa je posetil prosvetnega in finančnega ministra, ter pri obeh interveniral o zadevah ljubljanske univerze. Kakor se izve, ni bil proračun ljubljanske univerze nič prikrajšan.

Za mlinsko industrijo. — Na prošnjo zastopnikov mlinske industrije je direkcija rečne plovbe znižala prevozno tarifo za prevoz vseh mlinskih proizvodov na državnih ladjah za 20%. /Ta olajšava bo veljala toliko časa, dokler ne bo izdan drugačen sklep.

Odgoditev zborničnih volitev. V ministrstvu trgovine je bil te dni sestavljen zakonski predlog, s katerim se odgode volitve v vse gospodarske zbornice v državi in to ne glede na obstoječe zakonske predpise. Volitve bodo odgodene, dokler minister trgovine ne bo izdelal novega enotnega volilnega zakona za zbornice. Do nadaljnjega bodo dosedanje zbornične uprave vodile tekoče posle, minister trgovine pa ima pravico razrešiti posamezne člane ali celotne uprave ter imenovati nove.

Beograd bo 24. t. m. svečano otvoril svojo **radio-oddajno postajo.** Otvoritvi bo prisostvoval tudi kralj, ki bo imel pri tej priliki nagovor potom radia.

Kaj je z atentatorjem Vučitrnom.

Ljubljana, 13. marca 1929.

Kakor smo že poročali, je atentator Vučitrn (ki je v Pragi ustrelil morilca Cena bega) na svojem povratku v Albanijo v vlaku blizu Skoplja iznenada začel streljati ter pri tem dvoje ljudi ustrelil in nekaj ranil. Med ustreljenimi je bil tudi inspektor notranjega ministrstva Zavišič. Atentator je bil koj po atentatu v vlaku aretiran ter predan skopskemu sodišču. Sprva se je vedel ves divji v celici, kričal naj ga ubijejo in bil tudi sicer videti bolan. Imel je do 39 stopinj vročine.

Drobne novice od povsod.

Ljubljana, 13. marca 1929.

Odpuščeno je 18 stalnih uradnikov bivše narodne skupščine. Tozadevni ukaz je bil podpisan včeraj. To so tisti uradniki, ki so imeli iz skupščinske blagajne akontacije. Upokojeni so bili tudi nekateri skupščinski uradniki, ki imajo nad 30 let državne službe.

Toča in sneg. Prazniki Velike noči so bili lepi in solnčni. Toplo je bilo in ljudje so hiteli na izlete. Danes, 2. aprila dopoldne, pa je začelo najprej narahlo deževati, potem se je usula precej močna toča, babje pšeno in nazadnje sneg, ki je kar v kosmih padal z neba. Popoldan se je ulegel, a dopoldanski dež je prinesel malo hladu v zrak.

Redni zračni promet med Zagrebom in Beogradom bo otvorjen dne 15. marca definitivno. V obeh smereh bosta odpeljala aeroplana ob 2. uri popoldan radi megle in večje varnosti. V obeh smereh ne bo mogoče za enkrat opraviti potovanja v enem dnevu. Kesneje se bo seveda tudi to uredilo. Vprašanje je, koliko bo kaj prometa.

Državni proračun je v načrtu gotov. Finančni minister je na današnji seji vlade podal poročilo o novem proračunu. Sedaj bo proračun pregledal še ministrski predsednik general Živkovič. Nato pa ga bodo predložili kralju v potrditev. Med tem pa bo ministrstvo za finance že izgotovilo vse predpriprave za tisk in obelodanjenje proračuna. Tako se lahko računa, da bo dne 20. marca proračun v obliki zakona proglašen. Finančno ministrstva ne pove nikake številke o proračunu in če se kje pojavi kako mnenje: Toliko in toliko znaša ta proračun — ga ministrstvo demantira.

Novi prosvetni šef v Ljubljani? Prosvetno ministrstvo je pripravilo obširen ukaz o spremembah in premestitvah v šolski službi. Med drugim bo izvršena tudi sprememba pri prosvetnem oddelku ljubljanskega velikega županstva. Dosedanji prosvetni šef dr. Capuder bo vpokojen, na njegovo mesto pa bo imenovan bivši prosvetni šef **dr. Dragotin Lončar.** Vlada je imela pri tej izberi dobro roko. Dr. Lončar je znan znanstvenik, predsednik "Slovenske matice" ter je človek, ki ima pri nas dobro ime.

Iz Beograda.

Čebele poginile. — Iz mnogih krajev naše države prihajajo na ministrstvo za kmetijstvo in vode poročila, da je letošnji mraz povzročil veliko škodo čebelarjem posebno v Bosni kakor tudi v mnogih drugih pokrajinah. Poročalo celo, da je poginilo okoli 80% čebel, kar pomenja seveda veliko izgubo našemu čebelarstvu.

Tramvajska nesreča. — Včeraj dopoldne se je tramvaj zadel v neki veči avtomobil, pri čemer je bila neka ženska težje ranjena, obadva vozila pa precej poškodovana.

Direktorjem vseh državnih rudnikov v državi je imenovan dekan tehniške fakultete ljubljanske visoke šole inž. Viktor Gostiša.

Rusinja se zadušila. — V stanovanju ruskega zdravnika dr. Mišela se je včeraj pripetila nezgoda. Njegova žena je bolehala na živcih ter je mnogo kadila. Večkrat je zaspala s cigareto. Tako je tudi v včerajšnji noči zaspala z gorečo cigareto na postelji. Cigareta ji je padla na divan, ki se je vnel, nakar se je vnela tudi njena obleka, zastori in pohištvo. V dimu se je zdravnikova žena zadušila. Našli so jo že mrtvo.

Zobozdravniki v Beogradu. — Zobozdravniška deputacija je obiskala včeraj ministra za narodno zdravje, ministra za socialno politiko in ministra trgovine ter jim predložila zahteve zobozdravnikov. Predložili so načrt novega zobozdravniškega zakona, ki naj dovoljuje izvrševanje zobozdravniške prakse samo onim doktorjem-zobozdravnikom, ki imajo najmanj 1 leto prakse na kaki zobozdravniški kliniki ali sličnem zavodu. Takozvani dentisti pa naj ne bi sprejemali več dovoljenja izvrševanja te obrti, v kolikor pa jo že izvršujejo, naj jo ohranijo. Zobozdravniki so se obrnili na ministra trgovine zategadelj, ker je zobotehništvo (dentisti) neke vrste obrt.

Tudi strojevodje so poslali svoje zastopnike v prometno ministrstvo, da ga informirajo o težavah in brezmejnem naporu tehničnega strojnega osobja in o tem, koliko so to zimo pretrpeli radi zametov in mraza. Prosijo, naj bi se pri izdelavi novega zakona o prometnem osobju oziralo nanje in njihove težave.

Država brez političnih strank.

Ljubljana, 13. marca 1929.

Mi smo ta država, Jugoslavija, ki je brez vsake politične stranke. Kakor znano je bilo s spremembo prejšnjega režima prepovedano delovanje vse političnih strank, kmalu za tem pa so bile tudi formalno vse stranke v državi razpuščene. Za naknadno prijavo je bil določen rok enega meseca. Ta rok je že potekel, a nobena stranka ni najavila svojega nadaljnjega delovanja, niti ni bilo prijavljene nobene stranke, ki bi se hotela na novo ustanoviti. Zategadelj je treba smatrati, da so vse stranke v državi ukinile svoje delovanje in so prenehale sploh obstojati. Tudi ne more stranka sedaj več vložiti prošnjo za obnovitev stranke, ker je rok potekel. Seveda ni s tem rečeno, da se ne smejo stranke ustanavljati. Kdor hoče ustanoviti kako stranko, jo mora prijaviti oblastem. Če na tako prijavo ne dobi odgovora v teku enega meseca, je smatrati tisto stranko za nedovoljeno. Vendar tudi takih prijav novih strank ni bilo nobene.

Tako smo Jugoslavija ena tistih redkih držav, kjer ni strank. To se v sedanjem času sliši kakor kaka pravljica iz Indije Koromandije . . . bajka iz tisoč in ene noči.

Beograjski apaši "Lepa Nada."

Beograd, 13. marca 1929.

V Beogradu so odkrili roparsko tolpo žensk in moških, ki so že od prevrata sem ropali in kradli po mestu. Poveljeval jim je neka ženska Dujakovičeva Nada.

Zadnja leta je bilo v Beogradu izvršeno več velikih vlomov, tatvin in ropov, vendar policija ni mogla priti na sled, kdo je v tej tolpi. Po izvršenih premetenih vlomih je policija sklepala, da mora Beograd kriti v sebi brez dvoma dobro organizirano tolpo. Ko so pred letom dni ujeli in zaprli roparsko tolpo "Gromovnik," ki jo je vodil ropar Kaničnik, so vsi upali, da bo Beogradu v bodoče prizanešeno radi vlomov in ropov. Vendar so se tatvine ponavljale, a storilcem ni bilo mogoče priti na sled. Pred dnevi pa je policiji precej po naključju uspelo priti na sled tej roparski družini. Pretekli teden je prišel na zglaševalni urad Dragutin Simič in je prijavil neko Milico Dujakovičevo. Pisarju se je zdelo to sumljivo in je dejal, naj pride Milica Dujakovič sama na policijo k prijavi. Uradnik je še pripomnil, da lahko pošlje detektiva tja, da pregleda dokumente Milice, čemur pa se je Simič upiarl, češ, da bo sam pripeljal bolno Milico Dujakovič na policijo.

Uradnik je videl, da je bil Simič razburjen. Zahteval je dokumente, ki jih pa Simič ni imel pri sebi, pa ga je zato uradnik dal aretirati. Pri zasliševanju se je vjel v protislovja in je bil silno razburjen. Tudi ni mogel pojasniti, zakaj je prišel prijaviti Dujakovičevo. Končno je le povedal, da je prijavil Dujakovičevo zato, ker se mu zdi "sumljiva." Ne ve s čim se peča, a dobiva vsak večer obiske kakih deset žensk, ona jim je dajala razna navodila, a ne ve zakaj. Tudi je povedal, da je v sobi Dujakovičeve vedno polno dragocenih stvari, ki jih prinašajo ženske, njene prijateljice, kakor tudi moški, ki prihajajo k njej in so ji silno udani. Zdaj da je bolna, prej pa da je cele noči bila izven doma, dočim je podnevi spala, zdaj pa leži bolna v postelji.

Dujakovičeva sama pa je iz pariške šole, iz šole pariških apašev. Rodom iz Srbije je pobegnila s svojimi 18 leti od doma, ker ji doma niso pustili poročiti se z nekim fantom, ki ga je imela rada. Prišla je v Beograd, kjer se je seznanila z nekimi dekleti, pohajala neke privatne šole, nakar ja šla v Pariz, kjer je sprva obiskovala neko trgovsko šolo, nakar je zašla med apaše, kjer je preživala celo leto. Tako temeljito izučena se je vrnila v Beograd, kjer je osnovala apaško tolpo pod svojim poveljstvom. Družba je obsegala 11 žensk in 8 moških.

Policija išče še za drugimi komplici te družbe.

Poskušen vlom v Zagrebu, profesorske plače itd.

Zagreb, 13. marca 1929.

Predsinočnjim okoli 10. ure zvečer je opazil sluga mestnega davčnega urada, da so vrata v one prostore, kjer je velika železna blagajna, odprta. Ko je stopil bliže je zaslišal tudi sumljiv ropot. Stekel je takoj na ulico ter pozval policijo. Skupno se nato vdrli v urad, ter ugotovili, da so še neznani vlomilci skušali izropati blagajno. S ponarejenimi ključi so odprli železna vrata, ki vodijo v blagajniški oddelek, prav tako pa tudi veliko železno blagajno. Vlomilci so pravkar skušali prodreti v notranje predale in so bili pri tem poslu očividno prepodeni. Na licu mesta so pustili celo kopico raznega vlomilskega orodja. Odšli pa so praznih rok, ker so bili vsi notranji predali zaklenjeni. Policija je takoj uvedla zasledovanje, vendar pa vlomilcev doslej še ni izsledila.

Časopis "Novosti" poročajo o ureditvi profesorskih plač: Novi zakon o srednjih šolah, ki ga je prosvetni minister te dni izročil vrhovnemu zakonodajnemu svetu, predvideva med drugim tudi regulacijo plač srednješolskih profesorjev. Službena doba za dosego pokojnine je določena v zakonskem načrtu na 30 let. Suplenti postanejo profesorji, ko naredijo profesorski izpit v prvih treh letih službe. Z novim zakonom o srednjih šolah bo uvedena tudi šolnina za dijake premožnejših staršev, dočim bodo dijaki siromašnejših staršev, a z dobrim učnim uspehom, oproščeni plačevanja šolnine. Novi srednješolski zakon bo stopil v veljavo z novim šolskim letom, to je l. septembra.

Na liški progi še vedno ni otvorjen promet, ker je proga v daljavi 18 km med Malovanom in Zrmanjo neprehodna. Tako s splitske kakor z zagrebške strani delajo noč in dan na očiščenju tirov. Na splitski strani je zaposlenih 1200, na zagrebški strani pa 1600 delavcev. Železniška direkcija upa, da bo proga v slučaju ugodnega vremena očiščena do 16. t. m. Na enem delu proge je danes nekaj časa celo snežilo, vendar pa se je sneg sproti stajal, tako da ni povzročil nikakih novih ovir.

Janko Barle slavi danes 60-letnico rojstva. Rojen je bil leta 1869. v Budanjah pri Vipavi. Šolal se je v Novem mestu, Karlovcu in Zagrebu, kjer je končal tudi bogoslovje. Njegovi starši žive še v Novem mestu. Pisateljevati je pričel zgodaj, že l. 1887. v "Dolenjskih novicah," nadaljeval je v "Vrtcu," "Angelčku," "Domu in svetu," "Ljubljanskemu zvonu" itd. Mnogo je napisal za družbo sv. Mohorja, mnogo napisal zgodovinskih razprav, urejeval književne izdaje družbe sv. Jeronima v Zagrebu, leta 1913. je prevzel uredništvo zagrebške glasbene revije "Sv. Cecilija," ki jo urejuje še danes. Za reforme hrvaške cerkvene glasbe ima največ zaslug baš Barle. Zbiral je tudi narodne pesmi ogrskih Slovencev ter jih tako otel pozabi. Kot pisatelj leposlovja in znanosti je dosegel marsikatere uspehe, mnogo je delal in kljub svojim 60 letom še dela. Leposlovno pa je delal le v mlajših letih, zdaj piše kake razprave in ureja glasbeni list. Priden človek, to je.

Pravijo, da misli papež zdaj kar kmalu zapustiti svojo "državo" ter obiskati vse katoliške države. V Zagrebu in Ljubljani že ugibljejo, da bo tekom enega leta papež obiskal i Ljubljano i Zagreb. O srečne naše oči, ki bodo lahko gledale papeža, in srečno leto, da živimo v njem, ko je prišlo do konca papeževega jetništva.

Smrt ubežnega orožnika. Od orožniške postaje Sv. Kungota je pobegnil preko meje orožniški pripravnik Ivan Škrabelj ter si v Lipnici pognal kroglo v glavo.

RAZNE VESTI

STAVKA PEKOV V FILADELFIJI.

Uprava Homestead Bakery Co. skuša uvesti openšaparstvo.

Philadelphia, Pa. — Organizirani peki so proglasili stavko v šestih pekarnah Homestead Bakery Co. Samo trije delavci so ostali na delu, ko je bila proglašena stavka kot protest proti družbi, ki skuša uvesti odprto delavnico.

Lokalna organizacija št. 6 je apelirala na vse delavce, da bojkotirajo produkte družbe, ker je nastopila sovražno proti organiziranemu delavstvu.

Uradniki družbe se sedaj pogajajo z zastopniki organizacije in vse kaže, da bo morala družba pristati na zahteve delavcev.

ZIDARJI V SEVERNI KAROLINI SKLENILI NOVO POGODBO.

Zdaj so najboljše plačani delavci v Severni Karolini.

Greensburg, N. C. — Tukajšnji zidarji so sklenili novo pogodbo s stavbinskimi podjetniki. Mezda od ure se poviša od $1.25 na $1.37½. Zdaj bodo pa zidarji v tem mestu prejemali najvišjo mezdo izmed vseh delavcev te države.

Prohibičnik spoznan krivim požiga.

Phillips, Wis., 20. apr. — Hjalmar Blomberg je bil včeraj na tukajšnjem sodišču spoznan krivim požiga poslopja, katerega je lastoval Morris Fagg. Blomberg je bil znan kot fanatičen suhač in je bil že enkrat prej obtožen požiga, toda na sodišču je bil oproščen. Blombergova navada je bila, da je vselej zažgal poslopja, v katerih je pri svojih navalih našel žganjarske kotličke.

Nesreče.

Indiana Harbor, Ind. — Peter Vlahinič, delavec v tovarni Steel Car Co., je bil v petek ubit pri delu. Dvigalo ga je strlo. Star je bil 34 let.

South Chicago. — Mrs. Frances Tič, 9647 Avenue M, se je v petek težko ponesrečila. Petrolej, s katerim je polila drva v peči, je buhnil v njo in jo zelo opekel. Nahaja se v bolnišnici v težkem položaju. Stara je 42 let in mati petih otrok.

Tornado ubil 22 oseb.

Kansas City. — Dvaindvajset oseb je izgubilo življenje in na tisoče dolarjev je škode, ko se je v tornadnem pasu (centralne države) spet pojavil vrtinec v nedeljo popoldne in pustošil ter ubijal po jugozapadu. Najbolj je bila prizadeta plantaža Tillar v Arkansasu, kjer je bilo 13 oseb ubitih.

Delavec padel na bossa in ga ubil.

Great Falls, Mont. — Harold Wiseman, delavec pri tukajšnji vladni konstrukciji jeza na reki Sun, je v soboto padel iz višine 60 čevljev in priletel na delovodjo Alberta Paddocka, ki je obležal mrtev pod njim. Wiseman se je malo pobil.

Nov oljni trust se snuje.

Chicago. — V finančnih krogih se govori, da veliki magnatje Cutten, Fisher Brothers, Blair in drugi organizirajo kolosalno petrolejsko korporacijo, ki bo tekmovala s Standard Oil kompanijo. Harry F. Sinclair in Robert W. Stewart bosta baje zraven.

Ženska zgorela.

Chicago. — Mary Whasel, stara 42 let, je v petek zgorela v svojem stanovanju, 4449 So. Honore. Domneva se, da je ogenj nastal, ko je ženska kadila cigareto in pri tem zaspala in je ogorek vnel posteljo.

Dve osebi ubiti na križišču.

Chicago. — Arthur Knack in John Joyce sta bila v petek ubita, ko je vlak Chicago, Aurora & Elgin zadel v truk na križišču na Meyers cesti.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENCI."

Razprave o pravilih S. N. P. J.

Chicago, Ill.—Čitam razna navodila v našem glasilu Prosveta. Nekateri člani priporočajo, da naj ima naša jednota lastno banko. Stvar bi bila na mestu, če bi kaj takega državni zakoni dopuščali. Ker pa v tem oziru državni zakoni ne dovoljujejo, da smejo humanitarne organizacije voditi bančno poslovanje, radi tega so navodila nekaterih članov neumestna in nezpeljiva za SNPJ.

Pravijo dopisovalci, da zakaj sme SNPJ kupovati razne kapitalistične bonde in državne in zakaj ne bi smela SNPJ pomagati svojim članom priti do lastnih domov ali farm — s 4% do 4½% obresti na prvo vknjižbo. Resnica je, da so v tem oziru navodila nekaterih dopisovalcev potrebna, da si zares pomagamo med seboj v vsakem oziru kakor bratje. Ali, žal, da kaj takega ni mogoče vpeljati pri SNPJ kakor ne pri nobeni humanitarni organizaciji, ker kapitalistični zakoni zabranjujejo, ker bi to šlo njim v škodo.

Ali je mogoče, da bi slovenski narod imel svojo banko tukaj v Chicagu ali v drugem mestu? Je mogoče, če se v ta namen ustanovi organizacijo pod imenom Slovenska narodna banka v Chicagu, New Yorku, ali bodisi kjerkoli. V ta namen bi morali ustanovitelji dobiti od države dovoljenje za razprodajo delnic, da bi se nabralo po zakonu zadostno vsoto, da ustanovljena banka dobi čarter od države za bančno poslovanje.

Vsak Slovenec v Chicagu ali izven bi kupil delnico po določeni ceni, kakor tudi vsako društvo, ne ozirajo se kateri organizaciji to društvo pripada. Po tem tudi pride, da Slov. nar. podp. jednota kakor tudi vsaka druga lahko kupi več delnic za večjo vsoto.

Na ta način bi bilo mogoče ustanoviti banko. Ali pride vprašanje, kako naj vodi gospodarsko poslovanje ta banka? Na to vprašanje pride odgovor — težavno. Zakaj? Zato, ker vsaka taka nova ustanova ima s početka razne zapreke od strani drugih starih bank — na eno stran, na drugo pa banka bi sprejemala vloge denarja na obresti 3%. Vprašanje je, kam bo ta banka vlagala denar na večje obresti, 5% ali 6%? Ravno tam, kamor vlaga danes SNPJ in vse druge organizacije.

Slovenci imajo svojo banko. Ali si pomagajo medsebojno kot bratje? Ali ustanovitelji? Ne. Zakaj? Zato, ker bi tudi taka banka ravno taka jamstva od vsakega zahtevala, kakor jih zahtevajo vse druge banke danes. Če bi si hotel ravno delničar take banke izposoditi denar na obresti 6%, bi moral imeti 2 "bondmena," katera bi mu podpisala obveznico (judgment note), a kaj takega pa siromak delavec ne more dobiti, ker nima vrednosti v toliki meri, da so njegova jamstva sigurna za podpis; ker slučajno ne bi vplačeval posojilec, bi morala vplačevati podpisana. Ali je siromaku, slovenskemu delavcu kaj odpomoči, da ima slov. narod svojo banko? Ne. Čisto nič ne. Ali pa so'pota, da bi Slovenska narodna podporna jednota pomagala svojemu članstvu, da pride brez velikih poteškoč do doma v vrednosti od $4,000 do $5,000? Ali do farme v vrednosti od $5,000 do $7,000? Jel Kje? Tukaj:

Deveta redna konvencija SNPJ naj sprejme rezolucijo, da se pooblasti, bodisi gl. izvrševalni odbor ali gospodarski (če še zanaprej ostane), da sme podpisavati jamstvene listine za pomoč v posojilu članstva, da si postavi dom ali kupi farmo. To tako, da Slovenska narodna podporna jednota vlaga denar po vseh okrajnih oblastih v eno banko, kjer obstojajo krajevna društva SNPJ. Gl. odbor, kateri bi vodil ta posel, bi vsako leto dvakrat razpisal ponudbo posojila, in to v mesecu januarju in juliju. Vsak "posojilec" bi se moral zglasiti s prošnjo pri svojem krajevnem društvu. K prošnji bi moral priložiti za gradnjo doma prenos (deed) od lote in pogodbo od kontraktorja, koliko stane gradnja doma, poleg tega, da ima v gotovini najmanj $500.00. Vsak prosilec ki še ima svoj dom in je prost dolga, pa želi povečati svoj dom ali nabaviti farmo — mora se oglasiti pri svojem krajevnem društvu in izkazati z listinami, da so njegove lastnine vredne posojila na prvo vknjižbo (first mortgage). Tisti, kateri bi nameravali kupiti farmo, bi se tudi morali zglasiti pri svojem društvu za posojilo, z dokazom, da imajo v ta namen najmanj $1,000.00. Ponudbe za posojila bi trajale 2 meseca. V tem času, kolikor bi se iz katerega okraja pri društvu prijavilo na gl. odbor za posojilo, takrat bi gl. odbor vse te okraje vložil v sigurne banke — $5,000. Več denarja kot bi znašala zaprošena vsota posojila, in podpisal vsem jamstvene listine — ali s pogojem, da banka izplačuje le na roke kontraktorju zidanega doma — ali dotičnemu, od katerega kupuje "posojilec" farmo. A tistim, kateri želijo posojilo, pa imajo svojo lastnino, sme banka izplačati posojeni denar na roke — le 50/100 k vrednosti. V nobeno trgovino ali podjetje se ne bi smelo dovoliti posojila.

To je pot, po kateri bi SNPJ mogla z manj trudom in stroški priti na pomoč svojemu članstvu. Drugega pota ni. Zatorej, čas je tukaj, da delegatje 9. konvencije SNPJ ta načrt obdelujejo, če je kaj neizvedljivega, in stavijo v promet tako poslovanje, da bo res enkrat bratska pomoč pri nas. Jaz kaj takega ne bom potreboval, ali je mlajših članov, ki naj zahtevajo, da se jim pomaga.

Anton Radanovič, (86 SNPJ).

Breezy Hill, Kans. — Konvencija S.N.P.J.—Ne bom veliko razpravljal, ker je prostor drag v Prosveti. Apeliram na delegate, da naj delujejo na konvenciji za dobrobit naše SNPJ, in da naredimo pravila, da bodo ponos naši organizaciji in posameznim članom. Če bi se slučajno pojavila kakšna nasprotna struja, ali blok, to pa ne glede, od katere strani pride, pač pa si zapomnimo, da nas je članstvo poslalo in nas plačalo (oziroma bo) in da bomo delovali v korist organizacije SNPJ. Pomnimo, da SNPJ je svobodomiselna organizacija in taka mora ostati v bodoče. Ona ne sili člane, da morajo iti v cerkev ih cerkev podpirati, pa tudi ne brani nikomur. Zato pa moramo gledati, da bomo imeli glavni odbor, ki se je že izkazal, da zna voditi naše zadeve. Gledati moramo, da dobimo sposobne ljudi v gl. odbor, kateri bodo delovali za korist SNPJ tudi v bodoče. Dozdaj je bila naša organizacija med nami Slovenci na prvem mestu, največja in najboljša in največ se je dobilo od SNPJ za vplačani asesment. To pa zato, ker smo imeli dobre gospodarje.

Seveda, nekateri člani pravijo: "Saj imajo tam v Chicagu 3 milijone, le ven z njimi." Tisto pa ne premislijo, da članstvo se vsaki dan stara, da bo treba za posmrtnino začeti iz treh milijonov deliti. Primer: Recimo, da društvo obstoji že 25 let, pri katerem je 75 članov že precej priletnih. Društvo je dobilo v 25 letih iz gl. urada petdeset tisoč vsega skupaj v smrtninah, v bol. podpori, odškodnine itd. Vplačalo je dva in petdeset tisoč v 25 letih, torej ima 2 tisoč na dobrem. In zdaj pa premislimo, koliko podpore so še deležni po pravilih in smrtnine, onih 75 članov. Seveda bo morda kateri rekel: "Koliko bodo pa še nadplačali poprej ko pomrjejo?" Jaz rečem, da toliko ne več kot so že, kajti deležni so vsega čez sto tisoč. Če ne verjamete, naj si vsaki račun napravi od svojega društva, pa bo kmalu videl, da je res tako. Milijoni bodo še prav prišli.

Točka o plačevanju bol. podpore naj ostane taka kakor je v sedanjih pravilih, ker je še najbolj poštena. Članstvo jo je sprejelo s splošnim glasovanjem. O drugih točkah ne bom tukaj razpravljal, ker je že dobro premlateno skoro vse. Opominjam vse delegate, da ustavimo takoj vsako politiko na konvenciji ali propagando, pa če pride od komunistov, socijalistov ali od rimskega papeža, ker članstvo SNPJ nas je poslalo (ali izvolilo), da delamo v korist organizacije SNPJ, ne pa komu drugemu.

Frank Sikole, delegat društva 65.

CANKARJEVA DRUŽBA — KNJIŽNA MATICA SLOV. DELAVCEV.

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Cankarjeva družba bo k tej zgradbi vsako leto prispevala **za dvajsetdinarsko članarino štiri knjige:** 1. Delavski koledar, 2. dve leposlovni socialni povesti, od katerih bo ena prevod iz svetovne literature, druga slovensko originalno delo. Tako se bo vsak član poleg znanstvene knjige še seznanil z deli svetovnih socialnih pisateljev, kakor z originalnimi deli novejše slovenske literature. Cankarjeva družba bo **matica nove slovenske kulture!"**

Za letos je sklenila Cankarjeva družba izdati do božiča pestro urejen koledar za l. 1930, Beerova "Zgodovina socialnih bojev," krasna ilustrirana povest iz nove ruske literature "Edenin-štirideseti," delo ruskega pisatelja Lavrenjeva, naslov slovenskega dela še ni določen.

Cankarjeva družba je ustanovljena. Najkesneje do 1. junija t. l. mora nabrati 3000 članov, najmanj 3000. Knjige se bodo tiskale le za one, ki se bodo takrat naročili nanje. Sedež Cankarjeve družbe je v Ljubljani, palača Delavske zbornice.

RAZNO

Strela sesiri mleko. Večkrat so že opazovali, da se v bližini, kamor udari strela sveže mleko zasiri. Zaradi tega se nemara čudno sliši, ako trdi dr. Seidel, profesor dunajske univerze, da je mogoče z električnimi valovi mleko dolgo ohraniti popolnoma sveže. Vzlic temu pa so njegove trditve popolnoma točne in resnične. Avstrijsko in nemško poljedelsko ministrstvo je začelo preizkušati Seidlovo metodo, in — kakor trdijo — s prav povoljnim uspehom. Mleko se najprvo segreje na 40 stopinj C, nato pa se v posebnem valju obžarja s kratkimi električnimi valovi. Na ta način preparirano mleko se tudi v gorkih prostorih drži vsaj štiri dni. V hladnih shrambah pa se sesiri šele v 2 ali 3 tednih, dočim ga je v modernih, mlekarniških obratih mogoče ohraniti ves mesec ali še delj.

Janez Krvavec:

IŠKARJOT

Sanjavo je dehtel rožmarin na oknu in nagelj se je zibal pod koritcem. Mesec je s svojo bledo svetlobo oblival pokrajino, da je bila videti bela in prosojna megla stisnjena čisto ob tla. Iza gozdnega obronka tam na desni se je prikazala senca. V njenih kretnjah je Nežika spoznala svojega Jurja. Odbila je polkence in z burno utripajočim srcem strmela svojemu fantu naproti.

Privila ga je k sebi, da je začutila na prsih toploto njegovega telesa. Le svetli gumbi na telovniku so bili tako strupeno mrzli. Dolgo sta si zrla v oči in luna se je skrila za gosto vejevje košate smreke.

"Kaj so rekli oča?" Nežika je bila tako nestrpna.

"Nežika, po slovo sem prišel . . . Prevelik siromak sem, da bi te smel ljubiti!"

Jurej je trpko zaškripal z zobmi, v Nežikinih očeh pa so zalesketali svetli biseri:

"Jurej, Jurej! Kam pa hočeš? Ne pusti me same . . ."

"Grem, da si zaslužim denarja. Tvoj oča je zadrgnjen, ne da te drugače iz rok. V hrvatskih šumah se dobro zasluži, pravijo."

Nežika je zaihtela. Črna slutnja ji je stiskala srce . . .

"Ne hodi od mene, Jurej. Za Boga te prosim! Jurej, tako se bojim zate.'"

"Da ne bom kos delu?"

"Kaj delo! Močam si, hvala Bogu, da bi Cmir odrinil. Ali fant moj, prerad ljubiš — in Nežike ne bo . . ."

"Ali ni greh, da tako misliš o meni?" se je razhudil Jurej. "Če vse vrag vzame in še mene povrhu — nak, Judež pa ne bom!"

"Če greš od mene, boš kakor hudournik brez struge . . ."

Jurej ji je jezno segel v roko:

"Z Bogom, pa zvesta mi ostani!"

Nežika mu je dala mladiko rožmarina za klobuk. S suhimi očmi ga je pogledala in dejala ko krivec mrzlo:

"Še preden se bo ta rožmarin posušil, me boš zatajil . . .!"

Jurja je zazeblo v dušo, ker se je spomnil, da je v viharju prošle noči plaz podrl najlepši in najmočnejši mecesen v vsej okolici . . . Hotel je skočiti z okna. Nežika ga je prestregla:

"Kaj niti poljuba ne maraš v slovo?"

Jureju se je srce zasmejalo in tisti mah je pozabil bridkost prejšnjega trenutka. Radosten je šepetal svoji ljubici na uho in vroče ji je sopel za vrat:

"Moja, moja! Nikdar ne pozabi, da si moja dečva, ki jo Jurej tako štema. Krščen duš, denarja prinesem in potlej se oženiva . . ."

Skovir se je zadrl v smreki, ko je Jurej zavihtel na ramo in krenil po kameniti stezi v temačno dolino . . .

Meseci so minili in spomlad je prihajala v deželo, ko je Jurej prvič omahnil. Ni se izčrpal za delom. O, ne! Bolezen mu je mehčala kite, bolezen in kruta vest.

"Čas je, da grem k spovedi . . ." Zagnal je sekiro med mrtva debla in se spustil na štor.

"Nežika!" Solze so ga polile. "Prav je imela Nežika: 'Še preden se bo posušil ta rožmarin, me boš zatajil' . . ."

Po bliskovito so se vrstili v njem strašni spomini na ono prekleto zimsko noč.

Ilonka, vražja ciganka, ki se je bila premočena zatekla v njegovo bajto, se je tako zvonko smejala kot Nežika. Jurej je bil kot hudournik brez struge . . Ko je utrujenemu in zasopleni onahnila glava na njene prsi, mu je strgala dehteči rožmarin izza traka:

"Kaj ti je treba tega šavja?"

Tedaj je Jurej zavihtil sekiro, Ilonka pa je zažgolela na pragu s svetlo iskro maščevalnosti v očeh:

"Bolan si, fant, bolan kakor jaz, ha-ha-ha! . . ." in je izginila v snežni metež. — Zaman je bil taval Jurej po gozdu, da bi jo ubil . . .

Jureju je zlezla glava tako globoko, da ga je zbodla ost prelomljene šibe v čelo.

Zdramil se je:

"Kaj bi? Dosti je pokore! Iskrena spoved in — konec. To je moj delež . . ."

Nežika se ga je prestrašila, ko je odprl polkence. Vedela je, kaj li je prišel povedat. Zato ni jokala, in Jurej je strmel.

"Pripravljena sem bila na to, Jurej. Hiti, da se oženiva. Potreben si ženske roke, da ti vrne zapravljeno zdravje."

Strme je Jurej zaprl polkence. Čutil je, kako mu ledeni kri v samem srcu. Nu, spoved je bila opravljena. Neučakano je pograbil svoj delež . . .

Nihče ni spoznal obešenjaka, ki je visel na mladi češplji ob cesti.

"Obupan potepuh je bil," so menili ljudje, ko so ga zagrebli za pokopališkim izdom. Le Nežika je vedela njegovo ime, zato je v temni ončí zateknila beli križ v svežo gomilo, beli križ z rdečim napisom:

"Iškarijot . . ."

Na stara leta je žalost omračila Nežiki um. Bila je občinska norica, dokler ji ni Bog pokazal lesketajočih se valov naraslega potoka.

Za pokopališkim zidom počiva Iškarijot, zraven njega pa v grobčku z zelenim brščljanom poraslim, njegova zvesta ljubica.

Divja jablana skriva v svoje veje rdeči napis, da ga ne vidi vsak, kdor gre mimo.

BERNARD SHAW BI SE DAL RAD OBGLAVITI.

Ruski fizijolog prof. Brjuhonenko reže psom glave in jim ohranja življenje še za nekoliko ur s tem, da jim s pomočjo posebnega aparata, "umetnega srca," vzdržuje krvni tok. O tem smo že poročali. Najresnejši medicinski listi proslavljajo Brjuhonenkove eksperimente kot velikanski napredek in kot jamstvo, da bo mogoče že v bližnji bodočnosti oživljati če že ne vsega mrtvega, sveže mrtvega človeka, pa vsaj njegovo glavo. Neki nemški zdravnik je predlagal, naj bi prve eksperimente te vrste izvršili nad zločinci, ki bi bili obsojeni na smrt. To ni dalo miru neki dami v Berlinu in sklenila je, da povpraša najbistrejšega duha našega časa, Bernarda Shawa, kako misli on o stvari. Slavni pisatelj ji je odgovoril s sledečim pismom:

Milostiva,

Brjuhonenkov eksperiment je strašno zanimiv, a ne morem si predstavljati nič bolj brezmiselnega nego predlog, da bi ga preizkusili nad zločinci, ki so bili obsojeni na smrt. Ni pametno, da bi podaljševali življenje takšnih oseb. Eksperiment bi morali preizkusiti nad kakšnim znanstvenikom, čigar življenje bi ogrožala kakšna neozdravljiva bolezen — recimo želodčni rak — in ki bi pretila uropati človeštvu dragocene možgane takšnega znanstvenika. Kaj je lažjega nego rešiti sličnega genija z mrtvaške postelje s tem, da mu odrežeš glavo! Njegove možgane bi zavarovali pred rakom, dočim bi poskrbeli za potrebni krvni obtok skozi prerezane žile v vratu, tako da bi veliki mož lahko nadaljeval s svojimi predavanji, proučevanjem, z nasvetovanjem, ne da bi ga pomanjkljivosti telesnega življenja motile.

Mene samega obhaja skušnjava, da bi si dal glavo odrezati. Potem bi diktiral svoje drame in knjige, ne da bi me mučile bolezni, ne da bi se moral oblačiti in slačiti, ne da bi moral jesti, ne da bi moral sploh kaj drugega delati nego proizvajati mojstrovine dramske umetnosti in literature.

Seveda bi najprvo počakal, da bi se eden ali dva vivisektorja ponudila za ta eksperiment; hotel bi se prepričati, da-li je izvršljiv in neškodljiv. A zdi se mi, da bi to ne delalo takšnih težkoč.

Zelo sem Vam hvaležen, da ste me opozorili na to skrajno razveseljivo možnost. Vseučilišče, čigar stolice bi zasedala vrsta najboljših možganov v deželi, ki bi ne bili opremljeni z ničemer drugim razen s sesalko za krvni obtok, vseučilišče, na katerem bi se vršil ves pouk skratka čisto cerebralno, bi pomenilo ogromen napredek napram današnjemu stanju.

Izredno Vam bom hvaležen, če boste sporočili najširši javnosti navdušenje, ki sem ga doživel ob tem zadnjem triumfu fizijologične vede.

Vam vdani

Bernard Shaw.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Urednik nekega tednika je prejel od neznanega gospoda, ki se je podpisal za Topoglavca, dvajset kitic dolgo pesem. Naslov pesmi se je glasil: "Zakaj nisem mrtev?" Ko je urednik pesem prebral, je srdito potopil v črnilo pero in pisal gospodu Topoglavcu: "Velecenjeni gospod! Vedite, da zato niste mrtvi, ker ste mi svojo pesem poslali po pošti, namesto da bi jo prinesli osebno."

ŽENITVENA PONUDBA.

Slovenec, star 40 let in samec, se želi seznaniti s Slovenko, dekletom ali vdovo, katero bi veselilo na farmi, naj piše za nadaljna pojasnila na naslov: John Terria, P. O. Box 253, Monon, Ind. — (Adv.)

KILA UMORI
35,000 letno

—proračunano na podlagi uradnih listin o smrti — eden na vsakih 15 minut odide—mrtvaški list je zaznamovan vzrok smrti "Kila." Zakaj? Ker so nesrečniki zanemarili sami sebe ali pa ker so se zdravili samo za oteklino—znamenje početka—in se niso zanimali za vzrok.

Kaj ste vi storili? Ali tudi vi zanemarjate ali celo omalovažujete sami sebe s pasovi ali drugimi predmeti karkoli jih že imenujete? Poveza zadržuje tok krvi in odjemlje mišicam potrebno hrano—to kar največ potrebujejo.

PLAPAO-PADS se ne uporabljajo kot starinski pasovi—temveč je mehanično kemična pologa—narejena, da se samo odsebe drži na zaželjenem prostoru života in drži mišice. "PLAPAO" polagan stalno na bolni prostor: tudi olajša bolečine in premik. Nobenih pasov, vponk ali zmedi poleg. Blago mehko kot baržun—lahko nastaviti in je po ceni. Skoro četrt stoletja zadovoljeni tisočeri nam sporočajo o uspehu brez izgube časa in dela. Kope zahvalnih pisem. Proces zdravljenja je naraven, nobenih sitnosti s pasovi. Dobili Zlato medaljo in Grand Prix.

Naučite se, kako zapreti odprtnine kile naravnim potom, tako da se vam kila ne bo obesila doli. Izpolnite spodnji KUPUON ŠE DANES.

BREZPLAČNI KUPON
PLAPAO LABORATORIES
3441 Stuart Bldg. St. Louis, Mo.
Gospoda: Pošljite mi brezplačno poskusni Plapao in 48 strank knjižico o kili; nobenih stroškov zato, ne sedaj, niti pozneje.
Ime .....
Naslov .....

Razumela se nista.

V gledišču se med predstavo pogovarjata gospod in gospa. Njun sosed zašepeta nevoljno: "Oprosite, nobene besede ne morem razumeti." — "Kaj pa vas tudi briga, kar pripovedujem svoji ženi?"

USTAVITE REVMATIZEM

z Anti-Rheumin, hitro delujoča nova iznajdba — zanesljiva izvedenca.

Čudoviti uspehi doseženi. Nova iznajdba ravnokar prinešen v Ameriko. Tisoče jih je doseglo vzne — osirom čudovite uspehe. Dobili so odpomoč ko je vse drugo odreklo. Čemu nadalje trpeti muke revmatizma, artriti, lumbaga, ajjatike ali gouta?

Ne pošiljajte denarja. — Samo pišcite pismonoši, ko vam prinese blago $2.50, ali pa pošljite denar z naročilom polnega zavoja tega zdravila. Zadovoljstvo jamčeno, ali pa vam povrnemo vaš denar.

VOLZ COMPANY, 484 Reed Building. ERIE, PA.

Srbež minul!

Nehajte praskati. Ako vas koža srbi tedaj namažite z Severovo Esko. Je blažilno in blaživno, ter hitro pomoč proti nadležnemu vrstju. Dobite ga v vaši lekarni.

SEVERA's ESKO

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (March 31-29) meni, da vam je naročnina tekla ta dan. Ponovite pravočasno, da vam lista ustavimo. Ako lista ne prejete, je mogoče vstavljen, ker bil plačan. Ako je vaš list čan in ga ne prejmete, je goče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico navedite stari in novi naslov

Naši zastopniki so vsi štveni tajniki in drugi zastop ki, pri katerih lahko plač naročnino.

Naročnina za celo leto je $ in za pol leta pa $3.00. Č S. N. P. J. doplačajo $4.80 leto, za pol leta $2.40.

Za mesto Chicago in Cic za leto $7.50, pol leta $3.75, člane $6.30.

Za Evropo stane za pol $4.50, za vse leto pa $9.00.

Tednik stane za Evropo $1 Člani doplačajo samo 50c poštnino.

Naročnino lahko tudi p pošljete na naslov:

Upravništvo "PROSVETA 2657 S. Lawndale Ave., Chicago,

IZVRSTNA PRILIKA

Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobite

list Prosveta vsak dan za eno leto in knjigo AMERIŠKI SLOVENCI, vredno $5.00—ako nam pošljete brez odbitka svoto $6.30.

Ali pa tri knjige: SLOV.-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna $2.00, ZAKON BIOGENEZIJE, vredna $1.50, in PATER MALAVENTURA V KABARETU, vredna $1.50, skupaj vrednost $5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto $6.30.

To velja za člane S.N.P.J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani plačajo $7.50.

Lahko dobite pol leta dnevnik Prosveta in skupaj vrednosti za $2.50 knjig, n. pr. JIMMY HIGGINS, ZAKON BIOGENEZIJE, ali pa ZAJEDALCE in HRBTENICO in INFORMATOR ako nam pošljete svoto $3.90. Nečlani pošljejo $4.50. Ali pa za $2.90 pol leta list Prosveta in knjigo JIMMY HIGGINS. Nečlani $3.50.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vsak mora poslati celo svoto brez odbitka. Denar in naročila pošljite na upravništvo na naslov:

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Pošiljam $.....

Ime .....

Naslov .....

Država..... Čl. društva.....

F. M. Dostojevskij:

ZLOČIN IN KAZEN

Roman v šestih delih z epilogom.
Poslovenil Vladimir Levstik.

Pomisli torej, kaj in o čem bi ti bila mogla pisati v odgovor na tvoj list, ki sem ga prejela pred dvema mesecema? Bila sem sama vse obupana; resnice ti nisem smela poročati, ker bi bil potem še ti nesrečen, ogorčen in v skrbeh, pomagati pa ni bi nama ne mogel K večjemu bi bil lahko škodoval še sebi; in tudi Dunjica mi je prepovedala. S praznimi in vsakdanjimi stvarmi pa človek ne more polniti pisma, ako nosi v duši toliko gorja. Ves mesec so krožile po našem mestu vesti o tistem dogodku in prišlo je tako daleč, da z Dunjo ob nedeljah niti v cerkev nisva mogli zaradi prezirnih pogledov in pošepetavanja; celo vpričo naju so govorili o tem, da sva slišali. Vsi znanci so naju bili zapustili, celo pozdravljati so naju nehali in slišala sem bila že iz zanesljivih virov, da so nama hoteli trgovski pomočniki in neki pisarji prizadejati podlo žalitev — namazati hišna vrata s katranom, tako da bi nama moral gospodar odpovedati stanovanje. Vzrok vsega tega je bila Marta Petrovna, ki je grdila in raznašala Dunjo po vseh rodbinah. Ona ima mnogo znanja po našem mestu; ta mesec se je večkrat pripeljala, in ker je dokaj klepetava ter rada raznaša svoje rodbinske zadeve, zlasti pa se pritožuje o svojem možu, kar je jako nelepo, je v kratkem času raztrosila to zadevo ne samo po našem mestu, temveč po vsem okraju. Jaz sem zbolela, Dunjica pa je bila stanovitnejša od mene. Ko bi bil ti videl, kako je prenašala vse, kako me je tešila in bodrila! Ona je angelj! Toda Bog se naju je usmilil in naju rešil trpljenja: gospod Svidrigajlov si je premislil stvar in se skesal, Dunja se mu je najbrž zasmilila in podal je Marti Petrovni popolne in očividne dokaze Dunjičine nedolžnosti, posebno neko pismo, ki mu ga je Dunja pisala in izročila bržkone še preden ju je Marta Petrovna zalotila na vrtu, in v katerem odklanja vse pogovore in tajne sestanke, ki jih je on zahteval. To pismo je po Dunjinem odhodu ostalo v rokah gospoda Svidrigajlova. V njem mu z največjo in najbridkejšo nevoljo očita nepoštenost njegovega postopanja napram Marti Petrovni, predučuje mu, da je oče rodbine, in ga opominja, kako hudo da greši, ko muči in onesrečuje dekle, ki je že itak nesrečno in brez zaščite. Z eno besedo, mili Rodja, to pismo je napisano tako genljivo in plemenito, da sem ihtela, ko sem ga čitala, in ga še danes ne morem čitati brez solz. Poleg tega pa so opravičile Dunjo tudi izpovedbe slug, ki so videli in vedeli mnogo več, nego si je mislil gospod Svidrigajlov — kakor se godi povsod. Marta Petrovna je bila vsa presenečena, in "vnovič potrta", kakor nama je priznala sama; zato pa se je popolnoma prepričala o Dunjičini nedolžnosti in že drugi dan se je pripeljala naravnost v cerkev ter prosila Bogorodico na kolenih in s solzami, naj ji da moč, da prenese to novo preizkušnjo in stori svojo dolžnost. Potem pa, ne da bi se prej kje oglasila, se je pripeljala naravnost iz cerkve k nama, povedala nama vse, razjokala se bridko in vsa skesana objela Dunjo ter jo prosila odpuščanja. Še tisto jutro je šla potem brez vse zamude k vsem rodbinam v mestu in povsod je s solzami pripovedovala, da je Dunjica nedolžna, in hvalila z najlaskavejšimi izrazi njeno častno in plemenito vedenje. Vrhutega je kazala in čitala lastnoročno pismo Dunjico gospodu Svidrigajlovu vsem na glas in ga dajala celo v prepis, kar se mi zdi, da je bilo odveč. Tako je porabila več dni v ta namen, da je po vrsti obiskovala vse znance v mestu, in nekateri so se že začenjali čutiti razžaljene, ker je druge prej počastila; vršilo se je tako po redu, da so jo v vsaki hiši že v naprej pričakovali in so vedeli vsi, da bo ta in ta dan Marta Petrovna čitala pri njih tisto pismo. K branju pa so se zbirali tudi tisti, ki so že večkrat poslušali pismo pri sebi na domu in pri drugih znanih. Moje mnenje je to, da je bilo mnogokaj odveč, a Marta Petrovna je že takega značaja. Gotovo je to, da je popolnoma popravila Dunjičino čast; vsa gnusnost te zadeve pa je pokrila njenega moža kot glavnega krivca z neizbrisno sramoto, tako da se celo meni smili; to je bila prehuda kazen za brezumneža. Dunjo so takoj začeli vabiti z večih strani, da bi poučevala v rodbinah, toda odklonila je. Sploh so se vsi nenadoma začeli posebno spoštljivo vesti proti nji. To vse je v prvi vrsti pripomoglo k tistemu nepričakovanemu slučaju, ki ima izpremeniti vso našo usodo. Vedi, mili Rodja, da se je pri Dunji oglasil ženin in da je ona že privolila, o čemer ti hitim poročati. In dasiravno se je sklenila zaroka brez tvojega sveta, vendar vem, da ne boš hud niti name, niti na sestro, saj razvidiš, da nama je bilo nemogoče čakati tvojega odgovora. Zgodilo pa se je takole. On je že dvorni svetnik, Peter Petrovič Lužin, in oddaljen sorodnik Marte Petrovne, ki je k temu marsikaj pripomogla. Začel je tako, da je po nji izrazil željo, da bi se z nami seznanil; sprejeli sva ga, kakor se spodobi, pil je pri naju kavo, a že drugi dan je poslal pismo, v katerem je jako vljudno obrazložil svojo ponudbo in prosil za skorajšen in odločilen odgovor. Jako marljiv in delaven je; zdaj se odpravlja v Petrograd, in vsaka minuta mu je dragocena. Razume se, da sva bili izprva presenečeni in iznenadeni, ker se je zgodilo vse tako naglo in nepričakovano. Premišljali in preudarjali sva ves tisti dan. Lužin ima lepo prihodnjost in se nahaja v ugodnih razmerah, opravlja dve službi in je poleg tega premožen. Res je, da ima že petinštirideset let, a njegova zunanjost je dokaj prijetna in še mikavna za ženske oči; sploh je jako soliden in dostojen mož, četudi nekoliko siten in ošaben. A to se dozdeva človeku morebiti samo na prvi pogled. Priporočam ti torej, dragi Rodja, ko se bosta videla v Petrogradu, kar se utegne zgoditi prav kmalu, da ne sodiš o njem prenaglo in nepremišljeno, kakor je tvoja navada, ako ti v prvem trenotku ne bo po volji. To ti pravim za vsak slučaj, dasi sem prepričana, da bo napravil nate prijeten vtis. Razen tega se je treba polagoma in previdno približati človeku, ki ga hočeš spoznati, da ne zagaziš v zmoto in predsodke, ki jih kasneje ni lahko odpraviti in zagladiti. A Peter Petrovič je na vsak način veledostojen človek. Ob svojem prvem obisku nama je rekel, da je trezen človek, da pa se v mnogem pridružuje nazorom našega "mladega naraščaja" in da je sovražnik vseh predsodkov. Govoril je še mnogo drugega, kajti nekoliko častihlepen je in rad vidi, da ga drugi poslušajo — kar pravzaprav ni nikaka napaka. Jaz seveda nisem mnogo razumela, a Dunja mi je rekla potem, da sicer ni posebno izobražen, toda vsekako pameten in dober človek. Saj poznaš značaj svoje sestre, Rodja. Stanovitno dekle je, razumno, potrpežljivo in dobrosrčno, dasiravno nekoliko nagle narave, kar jaz prav dobro vem. Res, da niti na njegovi, niti na njeni strani ni nobene posebne ljubezni, a Dunja je poleg svoje razumnosti tudi blaga kakor angel in si šteje v dolžnost, da osreči moža, ki bo tudi s svoje strani skrbel za njen blagor; o tem ni dvoma, dasiravno je šlo vse nekoliko naglo. Razen tega je on razsoden mož in ve, da bo skupna rodbinska sreča tem trdnejša, čim srečnejša bo Dunja ob njegovi strani.

(Dalje prihodnjič.)

Ta znižana cena knjig Književne Matice SNPJ.

VELJA DO 1. JULIJA 1929

Sedaj je prilika, bratje in sestre, da si vsakdo lahko naroči eno ali več knjig po zelo nizki ceni. Knjige so dobre, poučne in morali bi jih imeti v vsaki hiši.

AMERIŠKI SLOVENCI—ta knjiga obsega 632 strani in mnogo krasnih zgodovinskih slik, je prijazna za čitanje in vam daje veliko pouka o zgodovini Amerike, ameriških Slovencev in naše S. N. P. Jednote. Knjiga vredna $5.00—sedaj $1.50

SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA—izvrstna poučna knjiga za učenje angleščine in raznimi drugimi pojasnili, vredna $2.00—sedaj 50c

ZAKON BIOGENEZIJE—ta knjiga pojasnjuje splošni razvoj in naravne zakone, vsebuje veliko poučnega za vsakega človeka, vredna $1.50—sedaj 50c

PATER MALAVENTURA V KABARETU—povest iz življenja ameriških frančiškanov in doživljaji rojaka, vsebuje precej slik, vredna $1.50—sedaj 50c

ZAJEDALCI—povest in slika skritega življenja slovenskih delavcev v Ameriki, vredna $1.75—sedaj 50c

JIMMIE HIGGINS—zanimiva in krasna povest, spisal dobroznani pisatelj Upton Sinclair, poslovenil I. Molek, vredna $1.00—sedaj 50c

Odtrgajte ta listek, priložite potrebno svoto v pismo in pošljite na Prosveto.

PROSVETA, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo vam pošiljam svoto $..... kot naročilo za sledeče knjige:

.....

.....

.....

.....

Knjige pošljite na naslov:

Ime..... Naslov.....

..... Mesto..... Država.....

Priloženo vam pošljem tudi naročnino za list Prosveta svoto $.....

Člani S. N. P. J. plačajo za celo leto $4.80, za pol leta $2.40 in ne člani pa $6.00 oziroma $3.00 za naročnino. (To velja izvzemši Chicago, Cicero in inozemske države.)